

R (Ms)

205

Sala Muroada 11. 4.

N. 1126605

C. B. 1000893276

D. S. MARTINVS CANONICVS S. YSIDORI LEGIONENSIS

LIBRARY
MUSEUM
OF THE
CITY OF
ALBANY

[?]
Incipit Explanatio Epistolæ
S. Iacobi Apostoli per Beatum
Martinum Canonicum Sancti
Isidori Legionensis.

Caput Primum.

Scias vos fratres charissimi volo: quia amicus Dei
pauperem mundum perfecte contemneret: et bono-
rum operum operibus: charitati septuaginta cum omni
devotione sequenter: quousque ad deum desideratum
caelestis patrie ingressum perveniant: innumerarum
mentis, et corporis: interiorum videbit, et exteriorum
temptationes tolerat. Interiorum antiquorum hostis
suggerit illicita: et exteriorum pravi homines com-
moverit ad vicia. Invidibilis hostis excitat in-
tillationes carnis: & impij foris diripiunt subidia
vitæ temporalis. Intus tolerat Dei verum libidi-
nis incentiva: & contra à proximis convitia, atque
approbiva: intus certamina vitiorum: foris damna
temporalium rerum: Quid plura? foris purg: in-
tus timores: foris rabidi homines: intus naturales
illecebrasque carnis utimuli: quiete non permittunt
vivere seculi contemptores. Hoc beatus Jacobus con-
solari hortatur: ne in temptationibus à fide defi-
ciant. Peccanter castigat, & admonet, ut se à peccatis
abstineant: & virtutibus proficere ut videant. Ait

enim in epistola canonica, vel catholica: Omne
gaudium existimate fratres mei: cum in tentatione
variar incidistis: scienter, quod probatio fides vestra:
patientiam operatur. Patientia autem: Opus per-
fectum habet: ut vitium perfecti, & integri: in nullo
deficienter. Ideo hec epistole catholice dicuntur: id est
omnibevaler: quia a fide omnibevaler Ecclesie non discre-
tant, dicuntur etiam canonice: id est reprobare, ad dis-
tantiam videlicet eorum: quia fecerunt Pseudo-apo-
stoli: sub nomine sanctorum Apostolorum. Dicitur
ex eo. Omne gaudium existimate fratres mei cum in
tentatione incidistis. Ac si diceret: Tribulatio in
presenti iustitiam: in futuro auget coronam: & ideo
nihil est, unde dolere debeat. Ideo tentamini ad ver-
sum, vel a persecutore, vel a concupiscentia, que va-
re tentat: ut per hoc probare possitis, quia firmam
fidem future retributionis in corde certatis: quod
est intelligere: quam exigit fides vestra. Ne ex eo
indignemini, si mali in mundo florent, et vos pati-
mini: quia non est Christiane dignitatis in tempo-
ralibus exaltari, sed potius deprimi. Mali nihil
habent in celo: boni nihil in mundo: sed spe illi-
us boni ad, quod tenditis: quicquid in via contingat:
gaudere debetis. Scienter inquit, quod probatio fidei
vestre patientiam operatur: id est facit intelligere,
& habere virtutem ipsius patientie. Eadem senten-
tia: sed convexo ordine: in Paulo legitur: scienter
ait, quod tribulatio patientiam operatur: patientia
vero probationem. Quia, cuius patientia non viri-
tur per tribulationem: perfectus probatur. Hec sen-
tentia hic quoque dicitur. Patientia opus perfectum

2
habet, et probatio operatur patientiam: quod est tribulatio,
que datur ad probationem fidei: facit per patientiam
exerceri, per quod fides perfecta probatur. Patientia
ex hoc opus perfectum habet: id est perfectos operantes
facit, propter hoc, quod subditur. Ut vitis perfecti: non
deficientes in tormentis: & in futuro integri plenam
beatitudinem succipientes. Item subiungit dicens:
si quis vestrum indiget sapientia: postulet a Deo, qui
dat omnibus affluentem, & non impropereat. Quasi
diceret. si quis vestrum indiget sapientia: qualiter
prevenit mundi tribulatio est vobis: postulet a Deo
spirituum illuminationem, qui dat omnibus pie pe-
tentibus affluentem: quia dona eius non sunt ad men-
tuam: & non impropereat fragilitatem petentis: & dabi-
tiam ei ipsa sapientia, que de celo venit. Non omnis
qui dicit domine, domine intrabit in Regnum celo-
rum: nec omni iusto dat Deus, quod petit, si contra
suam petat valentiam. Sicut Paulo dicitur est dum pe-
teret. Sufficit tibi gratia mea: nam viatus in infirmi-
tate perficitur. Tanta est utilitas tribulationum, quam
si quis ignorat nondum illuminatur per Spiritum Sanctum:
petat ut per Spiritum sanctum operetur ven-
turus illius, & connoctet, qua pietate coarctat pater filios,
quos recipit. Nec quinquam connoctet de sua fragilitate
diffidat: quia dat omnibus, et non impropereat. Unde
Psalmista: Benedixit omnibus, qui timent Dominum:
puillis, cum maioribus. Canticorum. Nullum genus
hominum a benedictione excluditur: dum puillis bene-
dixit, cum maioribus. Sequitur: Adjiciat Dominus super
vos, & super filios vestros. Ac si diceret. Adjiciat Do-
minus benedictionem super vos o Iudei; & super vos o
Gentes: et super filios vestros. Augustinus: Vel ita

Distinguit inter patres, & filios: scilicet inter magistros,
et discipulos: dicens. De patribus: De magistris: adiciat Do-
minus super vos: id est numero vestro adiciat multos
alios. Quod et factum est: quia crevit numerus se-
quentium: Cum de lapidibus evertantur filij Abrahæ.
Accrevit enim fides ~~etiam~~ omnium Gentium,
et crevit numerus, non solum sapientium Antiquorum:
sed etiam obedientium populorum. Ut ex eo superius
dictum est: Dominus omnibus benedixit: quia secun-
dum suam perfectissimam dispensationem: omnibus
bene viventibus, & infide recte petentibus: eterna bona
tribuit: Et quia; ut diximus: multi petunt, qui accipe-
re merentur: ideo subditur, qualiter petere debeant.
Portulet inquit infide: nihil heritarum: ac si aperte
diceret. Sic credat: et si vivat, ut dignus sit exaudi-
ri. Quia qui obturat aurem suam, ne audiat legem:
oratio eius erit execrabilis. Qui autem heritat: ei-
minis est fructus maximus, qui à vento movetur, et cir-
cumfertur. Qui conscientia peccati pressus, de promissis
dubitatur celestibus: superveniente tentationis venio:
facile devertit fidei statum: & secundum tentationis
voluntatem, detrahitur ad errorem, & fit à Deo ab-
solvitur: Sequitur: non ergo extimmet homo ille: quod
accipiat aliquid à Deo. Carnalis homo, qui heritat:
non accipiet aliqua à Deo: vel hic, vel infuturo. Vir
duplex animo: inconstans est in omnibus vijs suis.
Qui heritat, non accipit: quia, qui heritat duplex est:
et duplex non accipit: facile enim terretur adveniu, et
vixit prope, ut à veritate divertat. Vir du-
plex est, qui genu ad precem flectit: & mox dente con-
versus: de impetratione diffidit. Duplex est, & ille, qui
hic vult gaudere cum seculo, & in eternum cum Deo:

qui de bonis, que agit: non Dominum, sed favorem que-
 rit. Unde dicitur. Ut incedenti texam: duabus vir.
 Gloxiatur ergo pater humilium in exaltatione sua: Dives
 autem in humilitate sua: quia sicut flos ferri transi-
 bit. Ac si diceret: Gloxiatur pater humilium: factus
 pauper, & depressus: & hanc humiliationem intelli-
 gat apud Deum exaltationem. Quasi diceret. Non
 solum verax, et caxer, & amissionem rerum, que
 sunt viles, et transitorie: & amatores earum puniendi.
 Gloxiatur inquit dives in humilitate sua: quia sicut flos
 ferri transivit. Ac si dicatur: Gloxiatur pater: quasi
 non debet gloriari in sua gloria, qua superabit, et alios de-
 pumit: quia frivola est, & humilianda in inferno. Vel
 Gloxiatur in humilitate sua: id est non superbiat: sed
 humilibus subvivendo, et ministrando alijs et divi-
 tjs suis. Quod si non fecerit: cito gloria eius, sicut
 flos ferri transibit. Divitem vocat illum, qui totam
 spem suam in divitijs ponit. Non nocet divitias ha-
 bere; sed amare. Iustus ergo ut palma floxerit; in-
 justus, ut ferrum axerit: quia ille manet; hic cito
 transibit. flos iusti spes, que fructum expectat: radius
 iusti charitas, que immobilis manet. Radius mali ho-
 minis: cupiditas: flos eius, delectatio temporalium
 rerum. Exortus est ergo vol cum ardore, et axer-
 cit ferrum, & flos eius decidit, et decus vultus eius de-
 perijt. Vere flos cito transibit, quia vol iustus christus
 cum ardore exortus axerit ferrum, et tunc flos eius
 decidit. Decidente floxe, tota pulchritudo ferri perijt: et
 decus vultus eius deperijt: honor videlicet, equali am-
 citia, et cetera huiusmodi. Ardor voliv: adventus
 est severi Iudicij: vel in morte cuicumque improvi-
 sur: vel in iudicio communiter: in quo. Iustus, ut
 arbor fructifera manebit. Ita et dives in itineribus

suum maxceret. Viz divitiu temporalia bona, quibus
beatificari quierit, que cito devertentur. In cuius exo
itinere maxceret dixer: id est in actibus suis pe-
xibit, quia rex Domini rectum ambulare neglexit.
Omne iortu caridum: ut supra dictum est: exivima-
re debent fideles Christi, cum intentione vana
mudant: quia si animus tentationi non cedit, ma-
num vibi ex illa quique tentatur premium acquirit.
vicut Beatus Jacobus consequenter hic dicit. Beatus
vix, qui suffex tentationem: quoniam cum probatur
fuerit, accipiet coronam vite, quam repromissit Deus
diligentibus se. Quia difficile est hostari ad contemp-
tum mundi: ideo subdidit, de maonitudine pre-
mij. Quasi diceret. Vere quique fidelis debet pati
tentationem: quoniam cum per illam probatur
fuerit, accipiet, ut triumphatox Coronam vite,
quam per Prophetas, et Apostolos repromissit Deus
diligentibus se. Qui per exercitium tentationis pro-
batur, perfectus est in fide: propter quod, et tenta-
tur. Sequitur: Nemo cum tentatur dicat: quo-
nam a Deo tentatur. Hactenus de exterioribus
eot tentationibus: Nunc de illis, quae interius
introgante Diabolo; vel etiam fragilitate nature,
toleramus: Ubi etiam illozum exorem devertit: qui
dicebant: malae cogitationes, vicut & bonae a Deo
nobis impinari: et hominem, quavis ex necessitate
peccare. Dicatur exo apertius: Nemo cum tenta-
tur: id est cum interiori tentatione capitur; dicat,
quoniam a Deo tentatur: quavis Deus immitat ma-
las cogitationes. Exteriorem quipe tentationem im-
mittit Deus ad suorum probationem: Interiorem
vero, qua sepe concipitur furtum: adulterium

homicidium, non immitit Deus. Item dicit: Deus enim intentator malorum est. Ac si diceret: Deus non est immissor tentationum. Tribus modis tentatio cogitur, scilicet suggestione hortic: delectatione; vel etiam consensu nostrae fragilitatis. Quod in superiori non consentimus, tentatio nobis ad victoriam proberit. Sed si suggestio illuc delectando, iam offendimus; sed non dum mortem incurramus. Ac si delectatione concepti in corde facinorosi, sequitur partem prave actionis, iam nobis mortis xere victor hortic abcedit. Sequitur: Ipse scilicet Deus neminem tentat: id est nullum in tentationem ducit. Duo sunt genera tentationum: unum videlicet, quod tentatum probat; sicut tentavit Deus Abraham. Aliud, quod decipit, secundum quod Deus neminem tentat. Unde autem tentatio oritur, subdando manifestat dicens. Unusquisque tentatur a concupiscentia sua abstractus, et illectus. Ac si apertius diceretur. A Deo nullus: sed potius unusquisque tentatur, a concupiscentia sua: vel cum caso evania ibique xit: vel cum Diabolus incentiva immitit; a recto itinere abstractus, et illectus ad malum. Deinde inquit: concupiscentia, cum conceperit, parit peccatum: id est, cum conceperit delectando, vel consentiendo, perducit ad actum manifeste. Sequitur. Peccatum vero cum consummatum fuerit, generat mortem: id est, cum per actum, et consuetudine consummatum fuerit: generat mortem. Quia videt qui tentatur superat, primum vitæ acquirat: ita qui concupiscentiæ illectus superatur, merito xunam mortis incurrit. Cum super fundamentum ligni, ferri, stipulam edificamus, Diabolus supponit incendium. Sed si edificamus aurum, argentum, lapides pretiosos tentare non audeat; nec tamen

omnino devotus, sed sedet in occultis, ut interficiat
innocentem. Cassiodorus: Sedet quai cum mox, in
invidijs cum divitibus huius seculi, quos ditabit,
et muneribus cumulavit, quorum falsam felicitatem,
ad alios decipiendos, ostentabit. In invidijs
dico: positus in occultis: id est in ambiguis, ubi non
facile intelligitur, quid appetendum sit; quidve
non. Potest hoc de Diabolo, ut supradictum est, in-
telligi: Potest et de quolibet impro homine, fidelibus
Ecclesie invidiarite. Adversus Augustinus: Ad quid
sedet impius in invidijs? Videlicet; ut interficiat
innocentem: eo innocenti faciendo nocentem. De-
inde: exponit invidiam eius, dicens. Oculi eius in
pauperem respiciunt, invidiat, quasi leo in spelunca.
Quasi dicet. Oculi eius respiciunt; veluti cum in-
vidiam, et affectu, in pauperem. Vel alios sic decipit,
quia oculi eius respiciunt crudeliter in pauperem
spiritu, quorum est regnum Celorum, quia iustus,
et pauperibus spiritu maxime invidiat. Et ipse
in abscondito invidiat, quia ille nescit, qui de-
cipit. Ipse dico, quasi leo existeret propter vim, in
spelunca sua; scilicet propter dolum. Item beatus
Jacobus consolans hortatur fideles, dicens. Nolite
itaque exire fratres mei dilectissimi. Ac si dicet:
nolite exire, existimando, quod tentamenta vitio-
rum a Deo procedant, et ideo a nobis dicentibus,
non debent, quia nihil inutile, sed quod vobis est
necessarium suadeo. Et quia peccata non sunt
a Deo; sed virtutes, recte subiungit dicens: Omne
datum optimum, et omne donum perfectum de cœ-
lestium est, descendens a patre luminum, apud quem
non est transmutatio, nec vicissitudo obumbratio.
Ostenso, quod vitia, non a Deo, sed a nobis ipse sunt:
econtra ostendit, quia quid quid boni agimus: non
a nobis, sed eo Deo est. Unde patrem luminum

vocat: id est Auctorem omnium spiritualium do-
 norum. Dicitur ergo aperte. Quia ista mala non
 a Deo: sed potius bona oriuntur: omne datum opti-
 mum, ut castitas videlicet, et alij virtutes: et omne do-
 num perfectum: id est executio ipsarum virtutum;
 vel vita eterna, que est perfecta: Descendens est, des-
 cendem a Patre luminum, quasi radius a Sole, apud
 quem non est transmutatio: id est, in cuius natura
 mutabilitas nulla est; sed identitas: et non voluit
 in natura, sed etiam in largitione donorum, quia
 sola dona lucis, et non tenebras immittit exorum.
 Nec vicissitudinis obumbratio: quia lumen eius
 aliqua umbra non intercedit, ut aliqua mala immittat;
 sed semper bona lucis dona. In nobis aliquando sicut
 Dei dona, que supervenientia obumbrant peccata,
 que non sunt in Deo. Datum refertur ad naturam:
 Donum ad gratiam, et datum ipsi homini: Donum
 gratie Dei solet aboccurri, sed et bonum nature a Deo.
 Iterum Dei beneficia reducit ad memoriam, cum
 subiungit, dicens. Voluntarie genuit nos verbo veri-
 tatis, ut simus initium aliquod creature eius. Quasi
 diceret. Omne bonum est a Deo, et non merito nostrum
 ad hoc accessimus, sed sola gratia divine voluntatis.
 Dicitur ergo aperte. Voluntarie post filios tenebrarum,
 genuit nos; per aquam regenerationis, in filios lucis
 verbo veritatis: in doctrina evangelij, ad hoc videlicet,
 ut simus initium aliquod creature eius; ne per hanc
 scilicet generationem putemus nos esse, quod ipse est,
 sed quendam principatum in creature adoptione
 nobis concevit. Quodammodo princeps est homo
 omnium creaturarum, que sub Celo sunt. Unde
 alius translator ait. Ut simus initium aliquod crea-
 turarum eius. Supra monuit ad toleranciam tenta-
 tionum: deinceps moralibus instituit preceptiv. Ait
 enim: Scitis fratres mei dilectissimi: quasi diceret.
 scitis, quod a vobis ipsis habueritis ad vitia labi; a
 Domino superna gratia illustrati: et cum initium

creaturæ aliquod gemitu estis, in vobis perseveret. Legi-
tur: sit autem omnis homo velox ad audiendum: tar-
dus autem ad loquendum, et tardus ad iram. Ac si
diceret. Sit omnis homo tardus ad loquendum: ne vide-
licet ante tempus presumat docere: et tardus ad iram:
id est, ut sine causa non temere irascatur; vel con-
tra subditos peccantes; vel contra quoslibet fratres; vel
contra felicitatem malorum, quia maturitas sapientiæ,
non nisi in tranquilla mente percipitur. Et qui iras-
tus iudicat, etiam si iustitiam iudicat: tamen divini
essaminis iustitiam, in quam perturbatio non cadit, non
potest imitari. Quare? Quia via vivæ iustitiæ Dei non
operatur: homo iracundus, & si apud homines videa-
tur iustus, apud Deum tamen est iniustus. Propter
quod abiicentes inquit, omnem immunditiam, et abun-
dantiam malitiæ, in mansuetudine suscipite in-
victum verbum, quod potest valvare animas vestras.
Mouit ad inquirendam doctrinam, ad quam sus-
cipiendam, & ut in ea possint proficere; hortatur ad
munditiam corporis, et animæ, quia qui non decli-
nat à malo, non potest facere bonum. Dicitur expo-
sitive. Propter quod, id est propter illud, quod
supra dictum est, attenti debetis esse prius ad audi-
endum: deinde ad docendum: abiicentes omnem
immunditiam, animæ, videlicet, et corporis, et abun-
dantiam malitiæ. Malitia proprie ad interioris ho-
minis puritatem respicit. Vel abundantia: id est
malis homines abundanter in malis. In manue-
radine videlicet contra iram: suscipite invictum ver-
bum cum magno honore, quod vestris imponimus
cordibus predicando; vel verbum, quod invictum
et seminatum est in die redemptionis; quando nos
genuit Deus; quod potest valvare animas vestras,
etiam, si in corpore tentationem, vel mortem pati-
mini: Et non solo auditu suscipite illud, sed etiam
opere implete, quia non auditores legis iustitiam:

sed factorum. Iterum consulendo, subiungit, dicere.
Estote factorum verbi, et non auditorum tantum, fallentes
vos metipros: Quasi diceret. Nunc perfectius incipite,
et operibus implete, quod in ministerio tenetis. Ac si
patenter dicat. Estote opere factorum verbi, et non audi-
torum tantum fallentes vos metipros, si per solum audi-
tum vos salvandos putatis. Quia, si quis auditor est
verbi, et non factor, hic comparatur vultui in speculo
vultum naturae suae in speculo corporali; scilicet
ubi sola umbra relucet. Allegoricè: qui proponit in
animo suo considerare in scripturis, quasi in speculo
vultum naturae suae: videlicet, qualiter sit homo
natur: quam fragilis, vel quid futurus: quam breviter
vivi: in quantum minister positus: compunctionem mag-
nam, et voluntatem penitendi contraxit: et statim
aliqua reductus tentatione, obliviscitur compunctio-
nem, et ad peccata redit, cuius inconstantem compara-
tur, qui libenter verbum audit, et implere negligit.
Et est similitudo inter illum, qui sponte sua, sine
doctore, se ad scripturas applicuit, et illum, qui ab
alio scripturas audit; cum neuter impleverit. Sequi-
tur: consideravit se, et abiit, et statim oblitus est qua-
lis fuerit: quia videlicet non rem, sed volam umbram
vidit, sicut ille qui habet volam verborum umbram,
et non corpus operis. Tunc, cum natus, vadit, per
quod indicatur dolor animae, quae invita intrat ad
miseriam carnis: quem dolorem postea obliviscitur,
conversata illecebris carnis. Sequitur: Qui autem per-
pessus est in lege perfectam libertatem, et permansit,
in ea, non auditor obliviosus factus, sed factor operis,
hic beatus in facto suo exit. Quasi diceret: Qui solo
auditu putat se salvatur, fallitur: sed qui perpessus
est in lege perfectam libertatem: id est, audiendo ver-
bum Evangelij, et permansit in ea continuatio-
ne operis, non auditor obliviosus factus, sed factor
operis: hic beatus non in auditu, sed in facto suo
exit in futuro, etiam si hic est miser. Legem per-
fectam libertatem. Gratiam vocat Evangelij, quae per-
fecte liberos facit à servitute timoris. Qui legem

tenebant in timore servabant, quia quinquies eam
trans diebatur, sine mixtione lapidabatur. Hec
lex neminem ad perfectum perduxit: quia & si cogebat
timore servare, non dabat gratiam, ut complexetur
amore, et a peris inferni non poterat liberare. Sed
charitas, quae datur in Evangelio mittit foras timorem,
et ducit ad vitam. Item ad illorum instructionem
subiungit dicens: Si quis putat se religiosum esse,
non refragetur linguam suam, sed reducat eam
suum, huius vana est religio. Monerat superius, ut
verbum Dei non audirent volum, sed etiam imple-
rent: nunc autem, ut undique munitionem reddat addit,
nihil valere haec omnia, nisi etiam lingua refrage-
tur a detractionibus, et mendaciis, ac blasphemis: stul-
tiloquiis, atque multiloquiis, quia corrumpunt bonos
more colloquia mala. Dicitur exo apertius. Si quis
putat se religiosum esse per fidem, scilicet quam ha-
bet, et opera fidei; non refragetur linguam suam, sed
reducat eam suam, non intelligens se puniendum
pro peccato linguae, huius vana est religio: id est
inutilis, vel non munda. Quasi diceret. Non volum
estis factores verbi, sed et linguam refragare. Item
mixtioneque opera commendare, subiungit dicens.
Religio munda, et immaculata apud Deum, et Pa-
trem haec est: Vivitare pupillos, et viduas in tribula-
tione eorum, et ^{culam} immaculatum se custodire ab hoc saeculo.
Ac si apertius diceret. Religio munda in cordis inten-
tione, et immaculata operum executione apud Deum,
et Patrem, qui non fallitur in divicando, sicut ho-
mines, et filij pie convulsi, et retribuunt: haec est.
Vivitare pupillos: id est succurrere eis, qui carent
providis patrum, et Viduas, quibus deest solati-
um maritorum: in tribulatione eorum: id est
in tempore necessitatis. De quibus dicitur. Quan-
diu fueritis vni de his fratibus meis minimis
michi fueritis. Et immaculatum se custodire ab
hoc saeculo, munditiam cordis conservando, et
prava opera fugiendo. Qui dixerat factorem

7
beaturni. Nunc quæ facta maxime placeant, dicit:
scrībret misericordia, et innocentia. Nam in eo, quod
pupillos, et Viduar visitare iussit, cuncta quæ ex
proximum quere debemus, vivunt: quod immacu-
lato a seculo iubet custodiri, unquam in quibus non
cator obnoxare decet, ostendit, in quibus sunt, et
ea, quæ supra obnoxari monuit, ut tandi ad loquen-
dum, et tandi ad viam. Sequitur.

Caput secundum.

Fratres mei, nolite in personarum acceptione habere
fidem Domini nostri Iesu Christi glorie. Quare? Quia
mundus pauperem abicit, divitem colit: fides Christi
è contra docet, quia omni gloria divitum, tamquam
fior feri; misericordia vero in pauperem floret in eter-
num. Hic verbum beatus Jacobus ostendit, quoniam
in, quibus scribebat, fide imbuti, sed operum vacui
erant, et elemosinam, quam predicabant: non pau-
peribus propter eterna, sed divitibus propter tempo-
ralia commoda facebant. Unde eò redaxo veni,
Dominum glorie nominat, ut eius iuribus obediatur,
qui sempiterna gloria remunerat, quid quid pro eius
amore pauperibus datur. Quicumque divitem prop-
ter divitias eligit, et pauperem propter paupertatem
abicit, in utroque peccat. Unde et recte subditur: Ete-
nim vi introiit in conspectu vestro vix aureum
annulum habens in vertice candida; introiit autem,
et pauper in vixido habitu, et intendit in eum,
qui est indutus veste preclara, et dixerit ei: Tu
sede hic bene: pauperi autem: Tu sta illic; aut sede
sub scabello pedum meorum. Augustinus. Si hanc
divitiam vedendi, et standi ad honorem ecclesi-
asticos referamus, non est putandum leve esse
peccatum, in personarum acceptione habere fidem
~~hanc~~

Domini gloriae. Quis enim fixat elio² divitem ad sedem
honorum ecclesie, contempto paupere in instructione, et sanc-
tione? Si autem de cotidianis conviviis loquitur,
quibus differenter divites, et pauperes suscipimus,
quis non hic peccat? Non tamen peccat, nisi cum
apud semetipsum intus ita iudicat, ut et ei tanto
melior, quanto ditior ille videatur. Nec enim videtur
significare subdendo: non ne iudicatu apud vos
neptior, et facti estis iudices cogitationum in-
quarum: id est humanarum? Audite inquit
fratres mei dilectissimi: Nonne elegit Deus a pau-
peribus in hoc mundo, divites autem in fide, et herede
dei regni, quod promittit diligentibus se? Pauperes
elegit Deus dicere. Nolite timere presulibus vestris, quo-
niam complacuit patri vestro dare vobis regnum.
Nam et ipse Dei, et virginis filius pauperes elegit
parentes, quorum officio, secundum carnem nutri-
retur. Dicatur exos aperte. Audite fratres mei di-
lectissimi; id est diligentius attendite, quia non,
qui ditiores in seculo, meliores sunt in examine
divino, & ideo pauperibus non preferendi. Nam Deus
non divites, sed pauperes elegit: id est humiles
pro conceptu regni vivibilium, fide autem invi-
vibilium divitiarum: mundo despicabiles appa-
rent; sed hoc tamen expectatione futuri regni
preclaros reddidit, et nobiles. Vos inquit ex hono-
ratis pauperum: Dicendo videlicet, Tu sta illi,
aut pede sub scabello pedum meorum. Sequitur.
Nonne divites per potentiam opprimunt vos, et
ipsi trahunt vos ad iudicia? Ac si diceret: divi-
tes per potentiam opprimunt vos, bona auferendo,
et verbera dando? etiam ipsi trahunt vos ad
iudicia, et vine carum faciunt condemnari. Hoc

8
loco aperte ostendit, quos divites superius dicit:
scilicet illos, qui divitias Christo preferunt, et ipsi
alieni a fide eos, qui credunt, per potentiam oppri-
munt, et ad iudicia potentiorum trahunt. Et est
alia causa, quare non sunt divites eligendi: sci-
licet quia mala inferunt fidei. Nonne, inquit, ipsi
blasphemant bonum nomen, quod invocatum est
super vos? Hoc Apostolorum temporibus, plures
gentilium, et Iudeorum, maxime priores fecisse
invenimus. Bonum nomen, ait, blasphemant:
id est valutarie Christi nomen, quod invocatum
est super nos, ad perfectionem nostram. Item
dicit: Si tamen legem perferitur regalem secun-
dum scripturas: videlicet Dilige proximum tu-
um, sicut te ipsum: bene factum: si autem per-
sonam accipitur, peccatum operamini, redarouti
a lege, quasi transgressores. Ac si aperte loque-
retur, dicitur. Si legem perferitur regalem; id est
excellenter inter alias, secundum scripturas: se-
cundum videlicet, quod scripturae testantur: sci-
licet hanc. Dilige proximum tuum, sicut te ip-
sum. Quia aperte superius de contemptu mundi
locutus erat, et quodammodo contrarius legi divine,
que omnes dilige precipit; ne omnino contemnendi
divites putentur, subdit, quare propter predictas
causas non sunt eligendi. Sed tamen si perferi-
tur hanc legem, que dicit. Dilige proximum tu-
um, sicut te ipsum, bene factum, quia, et si divites
propter divitias non sunt eligendi, non tamen prop-
ter Deum minus sunt diligendi. Si autem perso-
nam accipitur peccatum operamini redarouti a lege,
quasi transgressores: que lex dicit, non confundat
personam pauperum, nec honores vultum potentum.

Et in veteri Testamento dicitur. Nulla est di-
stantia personarum, ita parvorum, ut magnorum au-
dierit, quia iudicium Domini est. Ne ex eo puta-
rent, quibus loquebatur, contemptibile esse peccatum
in hac una re legem transgredi, consequenter addi-
dit, dicens. Quicumque totam legem observaverit, offen-
dat autem in uno: factus est omnium reus. Ac si
dicatur. Quicumque totam legem observaverit: id est
in animo observare proposuerit: Offendat autem
in uno, non est humana fragilitate, sed reputando
lege esse: factus est omnium reus apud Deum,
qui nihil dimittit impunitum, et vult, quam nece-
sariam legem dedit. Qui enim dixit ~~non occidat~~
~~non occidat~~ non mechaberis, dicit, et non occides.
Qui negligit mandatum, credit illud maniter a Deo
esse Constitutum. Quod, si non mechaberis: occidas
autem, factus es transgressor legis; et ita contemp-
tor legis latior. Itaque continentiam, et vim vi-
deamus. Si quis me offenderet: omnes fratres, et
armos meos in me offenderet, et quodammodo
contra omnes peccaret. Sic ille, qui unum manda-
tum negligit, cetera, quae completa videbantur ad iu-
vare, ubi inutilia reddidit. Vixit, qui in uno offen-
dit, transgressor totius legis est, quia peccat: et
contra Actorem legis, quem in eadem lege negligit,
et contra Charitatem, quae est camera, et quasi Ma-
ter totius legis. Vel aliter. Charitas est plenitudo
legis, in cuius preceptis tota lex pendet. Qui ex eo
contra charitatem facit, merito omnium reus est.
Nemo autem peccat, nisi contra charitatem faciat,
quia nec Deum vere diligit, cuius legem negli-
git: nec proximum, in quem delinquit. Quia ex eo
superius ostendebat eor in charitate peccare,

7
quando dicunt pauperi Tu es illi, competentem
subdit, qui in uno: id est in charitate offendit, que
est radix omnium preceptorum, ab omnibus preceptis,
que sunt filij charitativ, derivata. Cui ergo non
dicantur parva peccata: nisi forte quia majori facit
contra charitatem, qui graviter peccat, et minus,
qui leviter? Sequitur. Sic loquimini, et sic facite,
sicut per legem libertatis interpretari iudicari. Ac
si diceret. Sic loquimini proximis, et ita estote.
Ei misericoxder, sicut Deus vobis. Aliter: Gra-
viter iudicatur, qui legem Moyse, quam qui
naturalem contemnit. Graviter etiam, qui legem
Gratię, quam qui legem Moyse despiciunt. Quasi
ergo diceret. Bene loquimini, et bene facite, quia
si negligitis graviter damnabimini, quam qui fu-
erunt tempore Moyse, quia cui plus committitur,
plus ab eo exigitur. Quamvis quidem malum est
propter divitias divitem elegi: pauperem abjici,
et quia bonum est propter Dominum, etiam
divites diligere: pupillos, et Viduas vitare: ergo
sic loquimini, et sic facite. Itę loquendo, et fa-
ciendo, curate, ut proximis diligendo a Deo dili-
gereamini: misericordiam impendentes, ut mi-
sericordia dñi exorietur. Iniquitates inquit iudi-
cari, sicut per legem libertatis. Lex libertatis, lex
et charitativ, quam superius repalem vocavit, qua
dicitur: Dilige proximum tuum, sicut te ipsum:
qua lege vos Deus iudicat, cum magnam misericor-
diam donat. Quia non iudicamini per legem pena-
rum, et reprobativ, sed per legem gratię, que sponta-
neos vocat ad penitentiam, et peccata dimittit. Iu-
ditium inquit sine misericordia illi, qui non facit
misericordiam. Ac si aperte diceretur. Oportet

vos misericorditer agere: quia qui potuit, et non
fecit misericordiam, antequam iudicaretur; sine
misericordia iudicabitur: Quo plus, maiorem quis mi-
sericordiam **de** Domino consequitur, eo iustius in-
dicens proximo misericordiam negat, et iustum im-
pretatur perire hinc. Iterum misericordie opera fi-
delibus commendantur, ait. Superexultat misericor-
dia iudicium: id est super ponitur ei, scribet iu-
ditio. Misericordia quasi illuminat iudicium, quia
iudicium, quod est cum misericordia, per ipsam
misericordiam commendabilius est, et magis pla-
cet. Sicut in iudicio dolerit, qui non fecit miseri-
cordiam: ita qui fecit remuneratus exultavit, atque
gaudebit. Aliter superexultat id est superponi-
tur misericordia iudicio, quia in quo inventum fue-
rit opus misericordie, et si habuerit aliquid in iu-
ditio, quo puniatur, tanquam unda misericordie
omni peccati extinguitur. Aliter super exultat
misericordia iudicium. Plus per misericordiam
colliguntur: sed qui misericordiam prestituerunt.
Beati enim misericordes, quoniam ipsi miseri-
corde consequuntur. Sequitur. Quid proderit fratri
meo, si fratrem qui dicat se habere, opera autem
non habeat? Nunquid fides poterit salvare eum?
Inasi diceret. Debetis bona agere, quia falluntur, qui
solam fidem sufficere credunt; cum tempus habeant
operandi. Sola minimum fides salvat hominem,
que per dilectionem operatur. Sicut sola verba pre-
tati nudum, vel eorum fratriem, aut sororem
non recedant, si non cibum, vel vestis prebeat: ita
fides verbo-tenus verbata non salvat. Hic latius
de operibus misericordie loquitur, et quos precedenti
sententia taxaverat, consoletur dicendo, quibus re-
mediis experientur quotidiana peccata, sine quibus
non agitur preveru vita, ne illi qui in uno tantum:
sed quo in multis offendunt, in iudicio miseri-

10
niamur x̄i omnium. Quod legitur: qui credi-
derit verbicet, et baptizatus fuerit, salvus erit: et
fide perfecta, quæ per dilectionem operatur, est inte-
ligendum. Fides exco: si non habeat opera, quib-
us reviviscat, mortua est in semetipso: id est
contra verum, quia quod verbis promittit operi-
bus non implet. Sed dicit quis: vobis videlicet
videndo. Tu fidem habes, et ego opera. Quasi di-
ceret Beatus Jacobus. Non volumus propter præ-
dictas rationes, debetis ad bene operandum incitari:
sed et propter hoc: ne improperium videlicet ab aliis
patiamini; quia aliquis assumpta fiducia de eius
operibus, ut ostendat volam fidem non valere im-
properando dicat: Tu fidem habes sine operibus, et
ego opera fidei. Quia exco non habes opera, ostende
mibi, si poteris, fidem tuam sine operibus; per ali-
qua certa signa, ut credant te esse fidelem. Sed quia
non poteris, cum derint opera: ego ostendam tibi per
opera que habeo fidem meam, quibus operibus esse
esse fidelem probare possum. Hoc loco Beatus
Jacobus probavit, eos qui opera non habebant, veram
fidem non habere: nunc autem cuiusmodi fidem
habeant patefacit, ne illam talem fidem magnifi-
ciant. Ait enim. Tu Credis quoniam unus est
Deus: Bene facis; et demones credunt etiam, et
contremiscunt. Scriptum est enim. Coorbant demo-
nia clamantia, et dicentia: quia tu es filius Dei.
Sed et legio, quæ hominem obrudebat timorem cla-
mabat. Quid nobis, et tibi fili Dei summi: venisti
ante tempus perdere nos? Adjuramus te per De-
um ne nos torqueas. Qui exco Deum esse non
credunt, vel creditum non timeant: Demoniibus
tardiores, et protoriores sunt: Dicitur exco
aperitur. Tu credis quoniam unus est Deus:

Deus facit: id est non improbo: sed tamen non
sufficit. Et ne putes, quod in hoc aliquod magnum
faciat: Nam, et demones unum Deum esse cre-
dunt, et quod plura est contemnunt. Probato quod
fides sine operibus mortua est: ut evidentiur ab
bonam operationem eos invitet, elegam exemplum
bonae operationis de Abraham patriarcha proponit
illi, qui de circumcissione crediderant, ut bonum
patrem, quasi boni filij, in tentatione, et opera-
tione imitentur. Ait enim. Vivit verus homo ina-
nus, quoniam fides sine operibus mortua est? Abra-
ham pater nostrus nonne ex operibus iustificatus
est offerens filium suum Isaac super altare?
Non solum rationibus, sed etiam exemplo, et
auctoritate vitur. Sicut Abraham per fidem, quam
habebat, iustus erat; tamen per opera, quae addidit
amplius est iustificatus, quae nisi fecisset, me-
ritum precedentis fidei amississet. Arbitratur
Abraham, quando filium suum offerebat super altare,
quod, et mortuus potestus est Deus suscitare. Magna
tentatio: cum filium iubebatur occidere: magna fides:
cum etiam de mortuo credebat se posse remem accipere:
magnum opus: cum delectissimum non dubitaret filium
offere. Quia ex eo illum obtulit, in quo acceperat promissio-
nem: apparet magna virtus fidei, quia, et si eum
offerret, credebat promissionem implendam,
quia potentem credebat Deum, etiam suscitare
mortuum. Quod Abraham per fidem sine operibus
iustificatus dicitur: de operibus, quae precedebant,
intelligitur, quia per opera, quae fecisset non fuit
iustus: sed sola fide. Hic de operibus agitur, quae fidem
sequuntur, per quae amplius iustificatur, cum iam per
fidem fuisset iustus. Unde Paulus: fide Abraham obtulit
Isaac, cum tentaretur. Ille oblatio est opus, et testimonium

fidei, et iustitię. Paulus in Abraham fidei constantiam:
Jacobus laudat operum magnificentiam, quia in utroque
fuit perfectus Abraham, & de utroque in exemplum pro-
ponitur. Et ne discipuli Christiani, quibus Sanctus Ja-
cobus scribebat, opera tanti patris imitari non possent,
prevertim, cum modo nullus cogat filios offerre: addit
exemplum mulieris peccatricis, quę per opera misericor-
dię, & hospitalitatis, voluta est à peccatis, & abscipta
Civis Israelitici Populi, & annumerata in generationibus
Salvatoris. At enim. Similitex, & Rahab meretrix, nonne
est operibus iustificata est suscipiende nuntios, & alia via
ejiciendę? Ac si aperte diceret. Similitex, id est non
solum Abraham per magna opera: sed etiam Rahab
per minora sua opera, est iustificata, suscipiende
nuntios Iosue, & alia via ejiciendę: ne à viris Jericho
occiderentur. Rahab latitudo interpretatur, & significat
Ecclesiam fide dilatatam. Hujus exemplo monet patris
perveritatem interitum cavere per opera misericordię,
nuntios Christi suscipere, et veritate, & ad servum remi-
ttere: sicut legitur Beatus Gamaliel fecisse.

Caput tertium.

Fuere nonnulli temporibus Apostolorum, qui descenden-
ter de Judea Antiochiam, non bene eruditi in lege fidei,
docebant credentes est Gens debere circumcidi, et alios
exnoxos inducebant, qui verum predicatoribus, non pau-
vum laborem questionum contulerunt. Hoc exco ab
offitio verbi removit Beatus Jacobus, ne vexos impe-
diant predicatores. Dicit ergo. Sicut monui vos inquit

ad opera misericordie, facienda: Sic moneo ad vitanda
stulta magnitudo. Nolite itaque plures magnitudinis fieri
fratres mei, quoniam maius iudicium curritur. Qui
indoctus officium docendi usurpat, et Christum non vin-
center nuntiatur, maiorem damnationem meretur, quam
si solum in suo ecclesie periret: sicut econtra, qui bene
nuntiatur, gradum inibi bonum acquirit. Dicat ergo apertius
hic Sanctus Apostolus. Nolite plures magnitudinis fieri
fratres mei. Inane? quia in multis offendimus omnes.
Vere periculorum est, quia non tantum vos minus exultati;
sed nos omnes predicatorum etiam maiorem in multis offen-
dimus: alij videlicet male vivendo, alij male docendo:
hinc, & alio modo se illis committunt, ut eos liberius
arguant. Aliter iustus, & aliter malus offendit. Iustus
fragilitate carnis offendit, & tamen iustus esse non de-
sinit. Unde Salomon. Septies cadit iustus, & reerigit.
Sicut ergo quotidiana est offensio, ita quotidiana ora-
tionum, & bonorum operum medela cunctis est necesse-
saria. Impij vero post offensionem committunt in malum.
Sequitur. Si quis verbo non offendit, hic perfectus est
vix. In verbo illo, videlicet, cuius offensionem humana
potest vitare fragilitas: ut verbum detractionis, super-
bia, iactantia; sed & otiose, & superflue locutionis: qui
non offendit perfectus est vix. Ac ut aperte loque-
retur, dicatur. In multis offendimus, quia iustus, & multis
alio modo, & ideo non sumus perfecti, quia ille tantum
est perfectus, qui in verbo non offendit: hac sententia
vult ostendere inevitabilem verbi offensionem. Ut
impetitos deterrere, ne cupiant prelationem; quia qui
cupit preesse, oportet alio perfectionem esse, ne offendant,
dum debet prodesse: Item dicit: Si signos equum in ora

mittimus ad conveniendum nobis: sub-audiu, in ora
 nostra multo magis debemus mittere, dum similitu-
 dinem de equis ad linguam trahit: convenientiam, & fa-
 cultatem reflexandi linguam ostendit. Quasi diceret:
 Convenit, ut in ora nostra fienon continentis mittamus
 ad conveniendum Creatori nostro, ut per linguam custo-
 diam, operum quoque rectitudinem obtineamus. Conve-
 quenter etiam de navibus aliam proponit similitu-
 dinem, dum dicit. Ecce naves, cum magnis ventis, & a ventis
 validis minentur &c. Allegorice magnas naves in mari,
 mentes hominum in mundo: venti à quibus minan-
 tur, appetitus mentium sunt, per quos naturaliter
 coguntur aliquid opere, quo perveniant ad bonum
 finem, vel ad malum. Suberaculum cordis, intentio,
 qua boni transierunt fructibus Seculi, valuti portum
 inveniunt: reprobi, quasi in scilla, vel Caribdi inte-
 reunt. Scilla, & Caribdi duæ rupes sunt in Insula
 Siciliæ, quibus naves aborberentur, aut leduntur. Sci-
 llam quoque ferunt feminam capribus caninæ eru-
 ciantam cum latratibus magnis propter feturum Siculi
 maris; id est Siciliæ in quo navigantes scilicet in ve-
 concurrerunt undarum exitu latrare exorti-
 mant undas, quas exberentiæ artus voxado collidit.
 Ut ex eo supra dictum est: Scilla, & Caribdi duæ rupes
 sunt in mari Siculi: id est Siciliæ innumera in
 circuitu habentes latibula aquarum aborberentia viri-
 sum, et evomentia. Quas dum interdum aborberit,
 & evomunt, videntur à transeuntibus, quasi multo-

Handwritten notes in the bottom right corner, partially obscured and difficult to read.

xum canum vocer latratum. Unde in proverbio dicitur.
 Si exaristi Scyllam, cave ne innoxiam Caribidem. Sicut
 ergo superius dicitur: bona intentio est gubernaculum
 cordis, qua boni salutem portum inveniunt: reprobi vero,
 quasi scilla, vel Caribidi per malam intentionem inte-
 xerunt. Quia ergo boni portum salutis inveniunt, et
 mali cito intexerunt; recte subiungitur: Ita et lingua
 modicum membrum est; sed magna exultat: id est
 magna pernicia, si impetu dirigenti bene eam gubernat.
 Si autem male viti, cuius que magna perditionis exal-
 tat. Unde Salomon. Uox, et vita in manibus lingue:
 lingua exultat vitam, si bene docet Ecclesiam: exultat
 autem mortem, si male. Agit namque contra illos, qui
 vita, & scientia destituti erant, & docere presumebant.
 Quidam libri habent, & magna exultat, qui ceterorum, sci-
 licet verba, & sensus despicitur, impudenter se esse sa-
 pientem iactat, & fauridum. Unde dicitur. Nolite mul-
 tiplicare loqui sublimia, oloxiante. Item de ioue
 exemplum satis connotum ponit, cum subiungit. Ecce
 quantus iouis quam magnam urbem incendit! Et
 lingua iouis est, universitarum iniquitatis. Sicut lingua
 incontinens, magnam bonorum operum materiam perire
 facit, & cum fere impossibile sit vitari peccatum, etiam
 a perfectis; non quilibet appetere debet maiestatem.
 Et lingua inquit iouis est, universitarum iniquitatis:
 quia virtutum videlicet urbem male loquendo de-
 vocat, & per eam cuncta fere faurida, aut conu-
 nantur, ut latrocina: aut defenduntur; ut cum

& stuprum: aut
 perpetrantur, ut p
 injuria: falsa tes-
 timonia:

13

quolibet impiorum exacuando exelur, quod admittit:
similiter bonorum, quod non fecit. Sequitur. lingua con-
stitutur in membris nostris, quae maculat totum cor-
pus nostrum, & inflammat totam naturam nostram
inflamata ad gehennam: id est contaminat totum
cursum temporalis vitae, quodque ad mortem, velut
currense rota, agitamus. Vel ideo totam naturam
nostram dicit: quia merito primae peccationis ab inter-
na stabilitate proiecti, huc, illuc quae vasa mente rap-
tamur, ubi periculum: vel ubi vit valuer proxime iuro-
namur. Inflammat haec rota naturam nostram lingue
constitutum naturae perturbationis, ineptis etiam & nostris
verboribus maculatur. Inflamata inquit ad gehennam:
sicut gehenna semper ardet; sic et Diabolus propter
quem facta est, ubicunque vit, vel in aere, vel sub te-
rra, secum fert tormenta vacuum peraxum, & flamma-
rum, et hac pena commotus, flammam vitiorum suo-
perit hominibus, & ea, quae invidendo eis suo evexit;
per linguam incontinentiam aperit, & per cetera membra
ad effectum perducere coit. Item malignitatem in-
domitae linguae aperit ostendens, dicit. Inimica natura
verticium, et volucrum, et reptantium, et ceterorum
domata, et domita sunt à natura humana: lin-
guam autem nullus hominum domare potest: in-
quietum malum, plena veneno mortifero. Lingua
pravorum beatiu ferocitate: volucibus levitate: ser-
pentibus virulentia percellit. Sunt quidam bestiales,
qui exacuunt, ut gladium linguarum suarum: sunt vola-
tiles, qui ponunt in celo os suum, et quorum os lo-

cuturni est vanitatem: sunt vespertini, de quibus
dicitur. Venenum aspidum sub labiis eorum. Legi-
mus in Plinio: immansuram aspidem in Egipto
a patrefamiliarum domitam quotidie de caverna sua exe-
ssam, et immiscam eius ammonam percipere solitam.
Legimus in Marcellino. Eiusdem manuetam factam
ab India Anartario Principi rivam. Aliqui sunt
bertiales seruu, et opere: aliqui voluer mutabilitate,
alij serpenter astucia nocendi, quorum lingua difficile
est a maiore reflexari. Siquam exo nullus homi-
num domare potest; id est nullus doctorem potest co-
hibere linguam verborum subditorem. Inquietum
malum: id est, non potest domari, quia non quiescit
in uno, ~~in uno~~ ut voluer linguorum peccet, sed vespit
more veneni, de uno in alium transeundo. Quia lectio
Plinij superius, manuetam nobis aspidem ad memo-
riam reuocit; latius, si placet, de eiusdem serpente
natura Beato Isidoro docente, aliqua audiamus. Aspidem
inquit vocata, eo quod moru venenum immitat, et
spaxat. Ios enim Greci venenum dicunt, et inde aspidem,
quod moru venenato inteximat; huius serpente di-
versa genera sunt, et species, et disparer effectus ad no-
cendum. Fectus autem aspidem cum ceperit pati incanta-
tozem, qui eam quibusdam carminibus evocat, ut illam
de caverna producat: illa cum exire noluerit, unam
auram in terra premit, alteram vero cauda obtuxat, et ope-
rit, atque ita vocer illar magicar non audierit, non
exit ad incantatozem. Diptra: genus est aspidis, que
latine situla dicitur, quia quem moroxerit, viti prexit:

Ignis: genus est aspidium dicta, quod somno necat. Hanc
 sibi Cleopatra apponuit, et ita morte, quam somno voluta
 est. Emoxio: aspidium nuncupata, eo quod sanguine videt,
 qui ab ea percussus fuerit, ita ut dissolutus venis, quid-
 quis vite est, per sanguinem evocet. Preter enim: sanguis,
 emath dicitur. Preter aspidium, semper ore patenti, et va-
 porante currit, cuius Poeta sic meminit. Oxa que di-
 tondere aridum fumantia Preter. Quam hic percussit
 ditenditur, enoxii que corpulentia necat, estube-
 ratum enim putredo requiritur. Septabefium aspidium dum
 momoxit hominem utatim cum concurrit, ita ut lique-
 fiat totus more verpentis. Hic brevitex de aspidium
 genibus dicitur, iterum Hispaniarum Doctor Scidoxus,
 de Trigidis natura, cuius superius Maxellinus me-
 moriam fecit; nobis audire cupientibus, ad Dei laudem
 qui in eius creaturis, atque operibus semper est mira-
 bilis, aliquid dicat. Trigidus inquit vocatur propter volu-
 cum suam. Ita enim Texe, & elledi sapittam nomi-
 nant. Est enim bestia variis distincta maculis, vixit
 & velocitate mirabilis, ea cuius nomine fluvium trigidum
 appellatur, quod rapidissime vit omnium fluviorum;
 hoc magis regio Mexicana gignit, que iuxta Firon flu-
 vium est posita. Solent preterea feminas canes, id est
 castellas noctu in vilis alligatas admitti ad Trigidem
 bestiarum a quibus invilise, & naxi ea eodem fetu canes
 adeo acerrimos, et fortes, ut in suo complexu leones pro-
 texant. Lingua exo pravorum, ut supra dictum est,
 bestiarum ferocitate; volucibus levitate; verpentibus vi-
 xulencia precellit, quia a humana natura bestis doman-
 tur et pravorum lingue domari etiam a perfectioribus
 magistri non possunt. Ideo & non har ferocissimas

bertiar huius lectioni inveximus, ut prudens lector facile
intelligere possit in domita lingua exa ve, et proximor,
quam oxariv, quam que mortifera pertiv vit. In ipsa,
ut ait Beatus Jacobus, benedicimus Deum, & Patrem,
& in ipsa maledicimus homines qui ad similitudinem
Dei facti sunt. Quasi dixeret. In ipsa benedicimus Deum,
& Patrem, oratiam videlicet agendo laudando: & in ipsa detra-
hendo maledicimus homines, quia qui detrahit fratris pro-
vocat illum ad maledicendum; de cuius veneni atrocitate
plura subnectit, dum in vituperio creaturę creatorem
offendimus. In ipsa maledicimus homines rationales,
& Dei coactionem habentes: vel sicut ipse principaliter
preest omnibus, ita et homines, qui ad similitudinem
eius facti sunt, preest ceteris creaturis. Sequitur.
Numquid fons de eodem fontamine emanat dulcem, &
amaram aquam? Oportet predicatorem aliquando
dulci, aliquando amara predicatione uti, attrahendo,
inrependendo, quod vati difficile est, ut diversis verbis
ad idem tendentibus, utrumque facere possit. Non
oportet inquit frater, hec ita fieri. Vexa non oportet,
ut eodem ore benedicamus de capite, & maledicamus
de membris, quia amaritudine maledictionis, conu-
mitur dulcedo benedictionis; quod melius per similitu-
dinem ostendimus. Si simul miver dulcem, & ama-
ram aquam, & per idem fontamen exeat, dulcis
commixture amare, in amarum convertitur, non
amarum in dulcem commixture dulcis. Sic non
placet dulcedo lingue, si mista est amaritudine,
quia modicum fermentum totam massam corrumpit;
nec speciosa laus est in ore peccatoris. Iterum

alia exempla proponit, dicens. Nunquid potest fiatru mei,
 fieri uvar facere, aut vitis fieri? Quasi diceret. Sicut arbor
 amaro naturali fructu, alterius arboris non fert fructum?
 sic maledictio, et vi loqui bene videatur, fructum tamen
 benedictionis non habet. Quare? Quia facilius dulcia in
 amarum, quam amara in dulce vertuntur. Nunquid
 oportet, ut Doctor vit fructu dulcedine beatitudinis ad quam
 monet, et dulcibus utatur verbis, & ut vit vitis facere
 obliviscer omnium temporalium in quibus oportet ar-
 pexis uti? sed nunquid potest idem Doctor esse fructu
 dulcibus attrahendo? Quasi difficile est, salvam dulcem
 posse facere aquam; id est aliquis predicator acriter
 mordens aliorum mores, in eadem doctrina non potest
 esse eisdem dulcis. Sequitur. Quis sapiens, & disciplina-
 tur est inter vos? Detendat ex bona conversatione opera
 sua in mansuetudine sapientis. Confutatur illis, qui
 nec vite sanctitatem, nec lingue continentiam habebant,
 monet illos, qui viti sapienter esse viderantur, & qui
 exant, ut sapientiam suam magis ostendere debent,
 vivendo discipline, quam alios docendo; quia qui pro-
 clivior est ^{ad} docendum, quam ad faciendum, aliquando
 iactantiam; vel contentionem incurrit; vel invidiam
 contra alios Doctores, et alia multa mala. Ac vit apex-
 tris predicare presumptibus diceret. Non debet
 officii Doctoris, quia quis ex vobis est adeo sapiens con-
 tione, & disciplinatur exercitio vite, ut audeat maiore-
 terium viti arrumere? Prius dicat bene operari,
 quam alios docere; ut bene conversando inter vos, exem-
 plum aliorum possit esse: et hoc in mansuetudine,
 ne propter suam sapientiam, & bonam operationem,

alios despiciat. Item eorum ad charitatem, & pacem invitans,
dicit. Quod si zelum amaram habetis, & contentiones sunt
in cordibus vestris: nolite gloriari, & mendaces esse
adversum veritatem. Quasi diceret. Si zelum Dei haben-
ter bona facitis, & ea conscientia bonorum operum, ama-
ri erga proximos estis, & eos despiciatis, et indignantibus
verbis deturbatis; & quod minus est contentiones sunt
in cordibus vestris, quamvis non proxumpunt in verba.
Nolite ergo gloriari, & mendaces esse adversum veritatem;
id est nolite mentiri Deo, cui in baptismo promissive
abrenuntiaxeratis pomphre diaboli; quod vos non facitis, cum
de bono opere superbitis. Ne putetis vos habituros glo-
riam pro his, que sunt ea superbia, & ad depravationem
aliorum; sed penam. Non est inquit ista sapientia de-
scensus descendens à Deo; sed terrenus, animalis, diabo-
licus. Quasi diceret. Ista inflata, & indigna sapientia,
non est descensus descendens à Deo, qui est spiritalis
hominum bonorum Doctor, & dator; sed terrenus, animalis,
diabolicus: terrenus scilicet glorie cupidus; non spiritalis
sive; sed more animalium vola venabilia querens. Ista
terrenus, & diabolica sapientia, id volumus vapit, & agit,
quod diabolus in natura humana propter peccati
infectionem infudit; scilicet ad verana, & noxia se convertit.
Sequitur. Ubi zelus, & contentio; ibi inconstantia, & omne
opus pravorum. Ac si aperte diceretur. Vere sapien-
tia terrenus non est à Deo, quia ubi est zelus Dei,
& contentio contra proximos in verbis, ibi inconstantia
est mentis huc, illuc que fluctantur, quia ubi ad unam
superam intuitur anchoram figere negligit, et omne
opus pravorum in conspectu Dei videlicet, & ubi hominibus

rectum esse videatur. Item ubi unquam ait. Quae au-
 tem decorum est sapientia, primum quidem pudica
 est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis conven-
 tiens, plena misericordia, & fructibus bonis. Haec est
 mansuetudo, quam superius habendam esse prece-
 pit, zelo amaritudinis, & contentiorum adversa. Nisi
 primum pudicitia videat in mente, nulla perfectio ve-
 nitur in opere. Sapientia ergo, quae decorum est,
 primum pudica est, quia videlicet carere intelligit,
 & operatur. Deinde pacifica; quia per elationem a
 Deo, vel proximorum societate non se divungit. Mo-
 desta: id est in quibuscumque non ultra modum, nec
 infra subvertit. Suadibilis; quia videlicet, si in aliquo
 minus agit; vel propter ignorantiam; vel negligentiam,
 bonorum suaviorum advenum praebet. Bonis conven-
 tiens: id est quod bonis placere videt, ubi non dis-
 plicet. Plena misericordia; in animo videlicet, & fruc-
 tibus bonis; id est operibus misericordiae: ieiunium sci-
 licet, vigiliis, orationibus, iudicium sine simulatione,
 quia non appetit videri sanctior; vel doctior, quam
 est, nec laceat proximum ad commendationem sui,
 quod sepe contentiosa facit sapientia. Quasi dixeret.
 Non vobis propter praedicta debet huiusmodi ca-
 pientiam appetere; sed etiam ideo quia facientibus
 pacem, quasi iacentibus hoc verem, verminatur,
 & preparatur in pace eterne beatitudinis: fructus,
 id est merces iustitiae, quae pro iustis operibus datur.

Qui hic studet paci, & texam cordis sui operibus paci,
quasi remente aspexit, iustum est, ut habeat & texam
pacem, quasi fructum huius seminii.

Caput Quartum.

Vnde bella, & liter in vobis? Quasi diceret. Ea vera ca-
pientia exitus pacis hic, & in futuro: sed contra in vobis,
vnde bella, et liter, nisi ex zelo, et contentione? Nonne
inquit eos concupiscentiu vertiu, que militat in mem-
bris vertiu? Quia videlicet, quod mente prava suggerit,
manus, & lingua implexe utatur. Concupiscentiu dicit &
non habetur: occiditur, & zelatur: & non potestiu adipisci.
Ac in diceret. Vere eos concupiscentiu vult in vobis
liter: & hoc ordine, quod concupiscentiu non habetur. Occi-
ditur, ut habeatur: zelatur, & tamen non potestiu adie-
pisci. Litigatur inquit, & bellioxatur, & non habetur, prop-
ter quod postulatur, petitur, & non accipitur: eo quod ma-
le petitur: ut in concupiscentiu vertiu innumatur. Pro-
hibetur superius zelum, & contentionem, vnde etiam
latius disputat addere alia vitia, que inde sequuntur:
contentiones scilicet concupiscentiu; & eos concupiscentiu
bella, & liter. Qui enim cupit preterire se aliu; vel tem-
poralibus abundare bonis: odit, irridet, occidit. Vnde
et nunc subditur. Litigatur, & bellioxatur pro temporalis
gloria, et non habetur, propter quod postulatur: petitur

ad superfluitatem, et non accipitis, quia magis texera,
quam domini amatis: eo quod male petatis, Deo scribi-
cet datori innoxati erit. Propter hoc inquit non accipitis,
quod petitur, quia Deum digne non postulatis. Si enim
illum sua intentione postulassetis; non eorum vempri-
texna, sed et temporalia vobis ad usum necessaria
daret. Quibus hec Apostolus Jacobus scribebat, dicere
posset. Dicite non postulare: certe quotidie petimus.
Respondit ei. Petitum quidem aliquando: & tamen non
accipitis: eo quod male petatis. Iterum subiungit di-
cere. Adulteri nescitis, quia amicitia huius mundi,
inimica est Dei? Quicumque ergo voluerit amicum esse
seculi huius inimicus Dei constituitur. Dixerat supra
de aperte inimico Dei. Nonne divites per potentiam
opprimunt vos, & ipsi atrahunt vos ad iudicia? &c. sed
ne reputentur hi soli esse inimici, qui aperte blasfe-
mant, & perveruntur; agit hic etiam de omnibus ama-
toribus mundi, quod inimici Dei sunt. Quasi diceret.
Non debetis in concupiscentiis incurrere; id est per-
severare; vel vitam consumere, quia per hoc proba-
mini esse amatores mundi: & ita adulteri, quia relicto
celestis sapientie amore, ad mundi huius amplexum
declinatis, & per hoc inimicos Dei vos constituitur. Ita-
rum subdenu dicit. An putatis quia inanis scrip-
tura dicat: Ad invidiam concupiscit spiritus, qui
habitat in vobis? Scriptura, que a malorum societate
coexist, ita per Moysen loquitur. Non invidio cum

hominibus terre illius fedus, nec cum Diu eorum. Et
rursum. Non facies opera eorum; sed confinges statuas
eorum. Dicit ergo Beatus Jacobus. Non debetur litigare.
Nam spiritus, qui in vobis est, non concupiscit ad in-
vidiam; sed potius facit concordare. Aliter. Ad invidiam
concupiscit spiritus, qui habitat in vobis: id est, cupit,
ut mundo invidiat. Vel spiritus concupiscit ad in-
vidiam: id est contra invidiam, hoc scilicet desiderat, ut
invidia tollatur; vel cupit, ut invidiat mundo, nec ame-
ris eum. Vel spiritus cuiuslibet hominis cupit tempo-
ralia ad invidiam, quia invidet alii, quos non habet.
Sequitur. Maiorem, inquit, dat gratiam, propter quod
dicit. Deus superbis resistit humilibus autem dat gra-
tiam. Ac si diceret. Spiritus gratia non facit invidere,
immo dat gratiam: id est gratuita dona, maiora, quam
sunt divitiis veculi: propter quod: id est ut sciamus
quibus dat, & quibus non dat. sic aut scriptura. Deus
superbis resistit, humilibus dat gratiam. Ac si aperte
diceretur. Malos omnes punit Deus; sed superbis pre-
cipue resistere dicitur, quia eos maiori pena plectitur,
qui Deo subdi penitendo negligunt. sed humilibus dat
gratiam, qui in suorum plauri manibus vixi mediis
se subdunt. Humilibus inquit dat gratiam: id est vi-
tam eternam, & bonam operationem. Item subiungit
dicere. Subditi ergo estote Deo. Resistite autem diabolo,
& succubiet a vobis: appropinquate autem Deo, et appropin-
quabit vobis. Quasi diceret. Quia Deus humilibus dat
gratiam, subditi estote Deo: id est voluntatem eius im-

19
plete. Revertite diabolo mala succedenti, et ita fugiet
a vobis ipse. Appropinquate Deo per humilitatem, & cetera
bona opera; & appropinquabit vobis dando gratiam, ut
promoveamini in melius, & liberando ab angustia.
Prorsus ad perfectionem eos ducere volens, ait. Emun-
date manus peccatorum: & purificate corda, duplici animo.
Ac ut diceret. Si veraciter Deo vultis appropin-
quare, qui usque nunquam peccatorum fuerit, purificate,
& emundate corda, et manuum innocentiam habete
ne vitis duplici animo; ut eterna, et temporalia simul
diligatis. Vivere estote, et letete, inquit: vivere vivere in
luctum vertatur, et gaudium in metum. Quasi diceret.
Vivere estote, et letete: memores velocitatis. Qui mi-
seros fuerit: miseriam huius mundi, et pauperitatem
tolerate, et letete in animo pro communi. Prorsus vester,
qui fuit de levitate oculi, in luctum vertatur: & gaudi-
um animi, pro perpetratione aliorum peccati, in me-
torem. Sequitur. Humiliamini in conspectu Domini,
et exaltabit vos. Ac ut aperter diceret. Omnibus mo-
dis humiliamini: pauperitatem, et tribulationem eius
amore ferendo: vos ipsos abiciendo, & exaltabit vos in
vitam eternam. Iterum dicit. Nolite detrahere alte-
rui frater mei, quia qui detrahit fratrem, aut iudicat
fratrem suum detrahit legem, & iudicat legem. Quasi
diceret. Non vultis erga Deum, ita vos habeatis; sed
etiam a vitio detractionis, linguas refrenate: vitium
detractionis ad linguam venenum respicit. Qui ergo de-
trahit fratrem, aut iudicat fratrem propter aliquod; vide-
licet, leve peccatum; vel propter minorem vicentiam;
vel aliquid tale detrahit legem, quae detractionem prohibuit,
et iudicat legem: quasi diceret: lex non recte fecit. Vel

abiter. Qui detrahit fratris legem facienti, detrahit legi, et
iudicat legem, quare talia iurva dederit, quæ iniuria
fratrum iubent oblivisci. Et ne putarent leve esse pecca-
tum, detrahente legi addidit esse puniendum, sicut trans-
gressores: dicens. Qui-cumque iudicat legem non est factor
legis, sed iudex: id est vituperator. Iterum quædam inter-
minando, subiungens, ait. Unus est legis-lator, et iudex,
qui potest perdere, et liberare. Ac vi apertius diceret.
Non debes iudicare, quia à Deo iudicaberis. Qui enim
dedit legem, ut impleatur; potens est et ipse iudicare non
implentes. Potens est inquit ipse legis-lator, et iudex,
perdere, et liberare. Perdere videlicet non implentes, & libe-
* qui iudicat proximum suum? Quasi diceret. Tu peior es,
rare implentes. Sequitur. Tu autem quis es,* et nequior
ipso, & in maiora poteris peccata precipitari: et ille poterit
surgere ad bona. Ac vi apertius diceretur. Non volumus
ideo tu debes detractionem vitæ, ne ut transgressor legis
à Deo iudicaberis; sed ideo etiam, quia forteve in nullo
precellis eos, quos vituperas. Iterum, ad illosum correc-
tionem, subiungit dicens. Ecce, qui nunc dicitis hodie,
aut exar ibimus in illam Civitatem, et faciemus
quidem vivi annum, & mercabimur, et luxum fabri-
mus; qui ignoratis, quid erit in exartimum. Post incre-
pationem detractionis, dixit illosum temeritatem,
qui non habentes certitudinem vitæ, cupiditate tempo-
ralium, vitam, et luxum promittunt vobis in futurum.
Ecce inquit. Vos estis, qui dicitis: hodie, aut exartino
ibimus in Civitatem illam. &c. Dixit vitandam
detractionem, & ecce aliud vitium: stulta scilicet levi-
tate animi, & patium vitæ vobis proponentes. Multimode
hic stultitiam notat, quia & de luxorum momento agunt,

et se multo tempore victuros, et eius potentati exultant,
ubi annum faciunt, & in his omnibus superbi
examem iudicium ad mentem revocare contempnunt;
que est enim ait vita vestra? Non convenit illis,
qui dicunt, post mortem nihil esse; sed ut doceat,
quia vita pravorum brevis est in presenti, quam ta-
men in futuro morte eterna requiritur. Quasi diceret.
Non debetis hęc vobis promittere, quia vita vestra vobis
est, et vapor ad modicum apparet, & deinceps ex-
terminabitur; pro eo ut dicatis: si Dominus voluerit;
et si vixerimus, faciemus hoc, aut illud. Ac si aper-
tius diceretur. Hęc omnia dico vobis, pro eo, ut vos spe
longioris vite, non promittatis vobis lucra futuri tem-
poris; sed potius in voluntate, et potentia Dei omnia
relinquatis. Sequitur. Nunc autem exultatis in ex-
peditis vestris, et omnis exultatio talis maligna est.
Quasi diceret. Non volumus spatium vite, et lucra futuri
temporis vobis promittitis; sed etiam in expeditis ver-
tis: id est in divitiis, que faciunt superbos, exultatis;
et est maligna talis exultatio: quia ad aliorum fit
depressionem. Item subiungit dicens. Scienti bo-
num facere, & non facienti, peccatum est illi. Per
totum Epistolę testum ostendit, quia hi, quibus
scribebat, scientiam bene faciendi habebant, et rectam
fidem didicerant; ita ut alii se magistros fieri pre-
sumerent; neque tamen operum perfectionem; neque
mentis humilitatem; neque vermonie continentiam
adepti erant; propter quod inter alia increpationis,
et exortationis verba, modo eos multum texset;

quia scienter bene facere, & non facienter, maius peccatum habent: quam si non sciverint, licet ignorantia ipsa boni magnum sit peccatum, cum scriptum sit. Ignorantia ignorabitur. Dicitur exo. Scienti bonum, et non facienti, peccatum est illi. Quasi diceret. Exultatis, et superbitis, et ideo graviter punierrini, quia scitis bonum, et non facitis.

Caput Quint.

Subiungens dicit. Agite nunc divites, plorate ululantes in misericordia, quae adveniet vobis. Ac si aperte diceretur. Nunc in hoc tempore accepto, & die salutis futurae poenae fletibus, et elemosinis redimite. Hucusque peccatis; sed iam poenitentiam agite. Agite inquit nunc divites: in pecunia videlicet, et in peccatis plorate in corde, ululantes in misericordia: manifestatione videlicet vocis, et operis, respectu futurarum misericordiarum, quae adveniet vobis. Sequitur. Divitibus vertice putrefactae sunt; et vestimenta vertice a tineis comesta sunt: aurum, et argentum vestrum exupnavit: et exugo eorum in testimonium vobis erit, et manducabit carnes vestras sicut joniu. ^{et} exuret, cum vobis iudicis ceperit, quare culpar elemosinis non redemerunt; sed etiam animarum cruciabit. Unde dicitur. Fili recordare, quia recepisti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala. Ecce exugo pecuniae vestrae in testimonium nequitiae, & auriamentum poenae; quia intelligit se male conseravisse ea quibus non indigebat ad usum vite: & propterea

Non solum im-
misericordes de-
vites invisibilis
gehennae ignis

* punitur

orarum. Dicatur ergo apertum. Divites verum in quibus
 confisi erant, & quae superflue congregatae putrefactae sunt:
 & vestimenta vestra, quibus indigentes vestire poterant:
 non vobis necessariae attenta; sed a tenebris comerta
 sunt. Avarum, et appetitum vestrum, magis videlicet pre-
 ciorum, et durabilius inter divitias, quod non congrega-
 tur propter verum usum, exurimabit: id est ex sua infirmi-
 tate defecit, et exurimabit: superflua videlicet congrega-
 tio eorum, quae cum non exat necessaria, congregata pu-
 trefecit: exit in testimonium vobis, et manducabit car-
 nes vestras; videlicet corpora, vel carnales concupiscentias
 sicut ignis; quia luxuriosae animae, & exteriori venient
 flamma exurabit: & interiori pungens dolor eius tenetis
 accurabit. Theraxizatur, ait vobis, iram in novissimis
 diebus. Quasi dixerit. Vere ita patiemini: quia quando
 neglecta cura pauperum Theraxos pecuniae congregatae,
 iram intermi iudicium vobis cumulatis. Quasi non dum
 apparet, sed in novissimis diebus; iam certissima rebit.
 Sequitur. Ecce merces operariorum, qui meruerunt re-
 giones vestras, quae fraudata est a vobis, clamat, et clamor
 eorum in aures Domini Sabbathi introivit. Magna iniquitas
 est, cum divites invidiositer nollunt recipere paupe-
 res: sed multo major est, cum etiam mercenariis, et famu-
 lis debitam laborem mercedem nollunt reddere. Unde ait
 Beatus Job: Si ad verum me terra mea clamat, et vultus
 eius deflent, et vi fructus eius comedi absque pecunia.
 Terra quippe clamat cum operarios eius ad verum avarum,
 et superbum terre porrevoxem, pro mercede vultus
 promissa, et non reddita, murmurant. Vultus quamvis
 vocabulo a terra distinguntur, tamen terra sunt. Vultus
 ergo deflent, cum idem operarij diuturno labore afflictis,
 et mercede vultus promissa privati, de illo, qui eos ad labo-

boxem conduxit, conquerruntur. Ipse etiam poveros
agri vine pecunia fructus terræ comedit; quando
viri operarij mercedem, quam ex conventionē debet
non reddit. Gregorius vero mirifice hanc sententiam expo-
nens ait: Quid est clamare terram: deflexe sulcos, et fructus
proprios emendo comedere? Cui unquam necesse est, sua
errere: qui clamantem audivit terram: qui vidit sulcos
deflexos: et cum sulci terræ semper eo terra vint, quid
est, quod pronuntiatione distincta, et clamare terra, et
sulci eius cum ea deflexe, dicuntur? Cum enim nihil
sit aliud vultus terræ, quam terra, magis distinctionis
ratione non caret; cum subiungit: et cum ea sulci eius
deflent. Quia videlicet in se; quia ordo historię deficit,
ve ve nobis intellectus mirificus, quavi aperte iam
foribus ostendit. Ac si patenter claret. Quia ratio-
nem littere defecisse conovistis, nimium recitat, ut
ad me vine dubitatione redeatis. Omnium enim qui vel
privato iure domesticam cepit familiam; vel pro stibitate
communi fidelibus preest plebibus: in hoc quod iuxta
regimini in communi vobis fidelibus providet;
quid aliud quam terram incolendam tenet? Ad
hoc quippe divina dispensatione certis unumquique pre-
ponitur, ut subiectorum animus, quavi substracta terra predi-
cationis illius semine fecundetur. Sed terra contra possessorem
clamat: si contra eum, qui vobis preest, aliquid iustum, vel privatam
domum, vel vana Ecclesia murmurat. Clamare quippe terre est:
contra repentis iniuriam, rationabiliter subiectos dolere. Ubi
recte subiungitur: Et cum ea sulci eius deflent. Terra enim nullis etiam
operibus exulta, plerumque ad unum hominum aliquod alimentum profert;

21
exarata vero super ad civitatem perit. Et sunt nonnulli,
qui nullo lectorum, nullo exhortatione vorare perire,
quedam bona, quamvis minima, tamen ea venetipum
profexunt, quasi terra nondum exarata. Sunt etiam
nonnulli, qui ad audiendum semper, atque retinen-
dum sanctorum predicationibus intenti, a priorum mentis
dixit, quasi quodam linguarum vorare vicere verina
exhortatione accipiunt, et super boni operis per vul-
cor voluntatis afflictionem reddunt. Sepe vero contingit,
ut hi, qui perunt, iniuria aliqua faciant, vicque, ut
ipsum subiectis noceant, qui prodesse debebant. Que-
dum rudem, quodquid conprehendit, commoti contra rec-
tores murmurant; nec tamen valide proximum per
compassionem volent. Cum vero hic, qui iam exarata lectio-
nis attriti sunt, atque ad super boni operis exultati; exava-
ri, vel in minimis innocenter depiciunt, per compari-
nem proximum ad lamenta veruntur, quia velut sua plas-
gunt ea, que proximi iniure patiuntur. Perfecti namque
quantum semper de spiritualibus morantur, tanto verent
de alienis corporalibus damnis invenire, quanto iam
edocti sunt, non dolere de viis. Omnis ergo, qui perit, in per-
verna in subditis exercet; contra hunc terra clamat, &
vulci deflent, quia contra eius iniuriam rudem quidem
populi in murmurationis vocibus exumpuntur; sed per-
fecti quique pro eius pravo opere se se in fletibus affligunt.
Quoque imperiti clamant, & non dolent: hoc probatione
vite subiecti deflent, et tacent. Clamat terra: id est impe-
riti exarata perlati et non dolet: vulci: id est perfectionis vite
homines deflent, et tacent. Cum clamante ergo terra, vulcos

plangere, est per hoc, unde et multitudo fidelium iuste
contra rectorum conqueuntur: sanctiorum, et sapientiorum
vitz subiecti ad lamenta pervenire. Sulci itaque et es terra
sunt, et tamen a terra vocabulo distinguntur; quia hi, qui
in sancta ecclesia mentem suam labore vacæ medita-
tionis excolunt, ceteris fidelibus tanto meliores sunt, quanto
per accepta vermina fecundiores operum fructus reddunt. Et
sunt nonnulli, qui sanctis plebibus prælati, vitz quidem uti-
pendia ex ecclesiastica largitate consequuntur; sed debita
exortationis ministeria non impendunt. Contra quos adhuc
exemplum sancti viri recte subiungitur, cum ab eo proti-
nus subiungitur: si fructus eius comedi absque pecunia:
fructus eternæ terræ comedere absque pecunia est, ex eccle-
sia quidem sumptus vitz accipere; sed eidem ecclesie prædi-
cationis pretium non præbere. Sive ergo ad literam, sive
ad spiritum verum, grave peccatum est, sine pecunia
fructus terræ comedere: id est mercedem operationum frau-
dare, vel plebem fideliem sanctis prædicationibus non iuvare.
Et si operatores patienter omnia fexerint ad verum terræ
possessorem non clamant; merces tamen detenta clamat.
Clamor inquit eorum in aures Dñi. Sabbath, id est exer-
citurum introiit, ad damnationem videlicet illorum, qui
pauperes putant nullum habere tutorem; sed Dominus om-
nipotens causas impulorum intruetur. Item subiungit
dicens: Epulati estis super terram, et in delicijs emutistis
coram vertice. Apparet: quia illos diviter alloquitur, quibus
ait. Aperte nunc diviter, qui in nocentia Domini conduxerant;
et necdum fidem eius, quæ salvarentur, acceperant, de quibus
et supra loquitur ad credentes. Nonne diviter per potentiam
opprimunt vos, et pertrahunt ad iudicia? Insuper, et blas-

flemant bonum nomen, quod invocatum est super
 nos. Et quia ad duodecim tribus, quae sunt in dispersione
 scribit: ita fideliter monet opera fidei facere, ut eos, qui
 nec dum etiam crediderant, ad fidem, et opera converti
 suadeat. Ac in eisdem diebus, qui Christum crucifixe-
 runt, et sanctos Apostolos de finibus suis evocavit aper-
 tius loquens dicens: Nelectis gaudij celestium, adque
 per ieiunia, et afflictiones vniuse oportet: carnales epulas
 diligite, quae tanta farina, et vitis in futuro sequentur,
 ut nec gutta aquae inveniri possit, per quam ardere lin-
 gua valeat refrigerari. Nec tantum peccatis, superfluo
 conuocando: aliena rapiendo; sed etiam superfluo coquen-
 do. Omni voluptate vni estis, et nullam de pauperum
 nutrimento curam habuistis. Iterum eor. Il. Salvatoris
 passione incepit dicens: In die occisionis adduxistis,
 et occidistis iustum, et non restitit vobis. Hoc loco aperte
 improprietat illi mortem filij Dei; et quae nihil mali
 fecissent, luxurie, et avarie vivebant. Quibus proprie
 convenit, quod ait: avaritiam carnes eorum imitatur ignis
 manducaturam: et quia thesaurizaverunt vbi vitam in
 novissimis diebus. Dicatur ergo aperte. In die occisionis:
 hoc est, cum data esset vobis facultas occidendi, adduxistis
 ad iudicium Iesum Christum iustum, et occidistis eum;
 ille autem tanquam ovium ad occisionem ductus, non res-
 titit vobis. Hanc ergo vitam Dei, quam vbi thesaurizaverunt,
 non solum in futura, verum etiam in praesenti vita est in
 eis completa; cum Ierusalem vni omnium Iudea exponere-
 tur, ac vastaretur a Romanis in ultionem Domini sangui-
 nis, et ceterorum scelorum, quae fecerunt. Iterum ad fidelium
 consolationem, loquitur dicens. Patienter portate fratres
 usque ad adventum Domini: quae dixeret. Quia infideliter

divites puriendos videbitis: vos estote patientes usque ad
adventum Domini, qui in fine cuiusque incipit. Ecce in-
quit agricola expectat fructum terrae, patienter
ferens donec accipiat temporaneum, et vexitimum. Ac si
apertius diceret. Si agricola pro fructu terrae, quem expectat,
tam patienter laborat; quanto magis vos celeris? Donec
accipiat inquit temporaneum fructum: id est vitam animae
post mortem: et vexitimum: carnis videlicet incorruptio-
nem. Vel temporaneum in operibus iustitiae: vexitimum:
in laborum retributione. Unde Apostolus: Habetis fructum
vestrum in sanctificatione: finem vero vitam aeternam.
Insuperat superbum, et invidiosum; rursus convertitur ad
eos, qui talium improbitate fuerant oppressi, invitare
ad penitentiam: quia cito fruentur praesens; vel iustis
raptis ad Dominum; vel peccatoribus privatae potestate,
dicens. Patienter estote in vos, et confirmate corda vestra,
quoniam adventus Domini appropinquabit. Ac si pater-
ter dicat. Quamvis Dominus faciat moram: vos tamen
patienter estote, sicut agricola, et confirmate corda vestra, etiam
si orania inferuntur: quoniam adventus Domini appropin-
quabit, ut vos ad gloriam: illi ad penam rapiantur. Sequi-
tur. Nolite invidiosae fratres in alterutrum, ut non
iudicemini. Quasi diceret. Nolite invidiosae, quasi
vos maiora meritis patiarnini; et peccatores vestri, cum
mala fecerint, nihil videantur ferre ad vos. Ut non iudi-
cemini ait: id est ut non damnemini, eo quod iustum
iudicem, quasi non equè iudicaret, vituperatur. Ecce inquit
Iudas ante ianuam avertit, qui vobis pacem dabit, et
inimicis penam. Ante ianuam avertit; quia vel proxi-
mus est ad cognoscenda, quae geruntur, vel cito veniet ad re-
tribuendum vobis, et illis iusta merita. Iterum eos

hortatur ad imitandum priorum patrum, qui patienter
 propter iustitiam adversa pertulerunt dicere. Exemplum
 accipite fratres exitus mali, et longanimitatis, laborum, et
 patientie Prophetarum, qui locuti sunt in nomine Domini.
 Prophetę quidem sancti exant, ita ut Dei Spiritus
 per eos sua misteria loqueretur: qui exitum malum
 habere vivi sunt, mortem patiendo ab infidelibus in
 veteri, & in novo testamento: ut Zacharias: Joannes: Ste-
 phanus, et alij multi; nec tamen pro exitu ingemuerunt; sed
 longanimiter ferre volebant: Alij longos sustinuerunt
 labores sine mutatione, ut Noe in edificatione arce;
 Moyses in regimine, et ducatu populi. Joseph in vixi-
 tute: David in expulsiōe patrię. Ecce ait beatificamus
 illos, qui sustinuerunt; quia illos videlicet maonos repu-
 tamus, et veneramus. Sufferentiam Job audistis, et
 finem Dñi vidistis, quoniam misericors est Dominus,
 et misericors. Sufferentiam inquit Job audistis. ~~da~~
 scilicet in lectione: vidistis oculis in cruce Dominum
 longanimiter patientem; sed et gloriam resurrectionis,
 et ascensionis, evangelica predicatione didicistis. Ad
 utraque autem firmum, et imitabile subiungit exem-
 plum de Job quantum ad labores: de Domino quantum
 ad exitum mortis. Non dicit finem Job audistis, cui
 temporalia sunt revertita; sed patientiam Job: et finem
 Domini, quia, & ad patientium exemplo Job invitatur; et ta-
 men non ut temporalia recipiant, sicut Job vetus homo;
 se eterna, sicut Christus novus homo. Quoniam inquit
 misericors est Dominus, et misericors. Quasi diceret.
 Ideo potius debet imitari illum, quoniam misericors
 est in natura, et in exhibitionibus gratiarum: ut vel in
 presenti vobis a tentationibus liberet, et per constantiam
 fidei etiam coram hominibus viventer glorificet; vel post

mortem in occulto coronet: et nec vic quidem memo-
riam laudis, quam meruere ab hominibus auferat.
Vitia lingue ea toto ab eis recare volent: iterum ubi
incipit dicens. Ante omnia fratres mei nolite iudicare,
nec per celum; nec per terram; neque per aliud quod-
cumque iuramentum. Quia mortifexum lingue virus
in suis auditoribus ad interiora exhauriri desiderat,
qui detrahere ab exterioribus vetuit: qui iudicare proximum
interdixit: qui in aduersitatibus ingenuitate prohibi-
uit, que sunt aperta peccata: addidit etiam hoc: quod
quibusdam leue videtur, ut iurandi consuetudinem tollat;
quia omne otiosum verbum, quod locuti fuerint homines,
reddent rationem de eo in die iudicii. Eo qualiter loqui
debeant, sequenter instituit dicens. Sit verum vester ser-
uus. Non: non, ut non sub iudicio decidatur. Ac si poten-
ter dicat. Ideo a iurationis culpa compecco vos, ne frequen-
ter iurando verum, aliquando in perjurium incidatur,
sed eo longius a perjurio stetis, quod nec verum iurare
velitis, nisi necessitas cogat inevitabiliter. Sed et ille sub
iudicio reatus decidit, qui, et si nunquam perjurat, cele-
stium tamen, quam opus est, verum declarat. Iterum
tristibus, atque merentibus, qualiter se habeant, inui-
mat dicens. Tristatur aliquis vestrum, pro illata scilicet
iniuria? vel pro aliqua culpa; vel domesticis damnis? vel pro
qualibet re? oret equo animo, et psallat. Quia in perjurio
ingenuitate eos prohibuit: nunc est contra quod eis geren-
dum sit ostendit. Dicat ergo apertius. Tristatur aliquis
vestrum: non murmurat, nec iudicia Dei vituperet; sed ad
ecclesiam curvat flexis genibus, ut Deus ei consolationem
mittat: oret, ne seculi tristitia, que mortem operatur, eum
absorbeat, et crebra psalmodie dulcedine noivam tristite-
rentem de corde pellat. Sequitur. Infirmitas quia in vobis?
inducat presbyteros Ecclesie, et orent super eum videntes

eum oleo sancto in nomine Domini, et oratio fidei sal-
 vabit infirmum, et alleviabit eum Dominus: et si in
 peccatis sit, dimittentur ei. Sicut dederat contritatio,
 sic dat et infirmanti consilium: qualiter se a mutua-
 rationis stultitia tueatur, iuxta que modum vulnere,
 modum ponat medelę. Tristatur pro se orat: infirmatur
 corpore; vel fide, quia maiorem vertinet plagam, plurimo-
 rum se adiutorio, et hoc seniorum, curare meminere.
 At si patenter dicat. Infirmitas aliquis in vobis? indu-
 cat presbyteros Ecclesie; ne ad iuniores, minus que
 doctos causam suę imbecillitatis referat; ne forte quid
 per eos allucinationis; vel consilij nocentis accipiat. Et orent
 super eum ungentes eum oleo sancto: id est consecrato, et
 oratio fidei, qua nomen Domini iupiter invocatur salvabit
 infirmum, et allevabit eum Dominus ab infirmitate
 corporis: et si in peccatis sit: id est, etiam si non contin-
 gerit mori, remittentur ei. Multi etiam propter peccata
 corporis puniuntur morte. Si ergo infirmi in peccatis
 sint, et hec presbyteris confiteri, perfecto corde relique-
 rint, et emendare satagerint, dimittentur eis. Neque
 enim sine confessione emendationis peccata queunt
 dimitti. Unde recte dicitur. Confitemini alterutrum
 vestra peccata, et orate pro invicem, ut salverimini. At
 si apertius diceret. Confitemini alterutrum: id est coqua-
 libus, scilicet presbyteris, peccata vestra quotidiana, et
 levia; orationis vero lepre immunditiam sacerdoti: id
 est Abbati; vel Episcopo; et quanto tempore que iuverit
 purgare, cum omni devotione curate: et orate pro invi-
 cem, ut salverimini: quia multum valet deprecatio iusti
 avidua. Nota iusti: et avidua. Sequitur. Etiam homo
 orat similis nobis parvibilibus: et oratione oravit, et
 non plueret super terram, et non pluit annos tres, et

meruer rex. Et iuxta oravit: & celum dedit plu-
viam, et terra dedit fructum suum. Acciuit exemplo,
quanto valet iusti deprecatio avidua: cum Elias tantum
vna oratione tam longo tempore contineat celos, et
xxiv imbre averteat: fructus mortalibus neaverit.
Quasi diceret. Elias homo erat; quamvis nullus homi-
num virtute secundus, similis nobis origine carnis,
nonnum translatus, paribilis, ut nos, mentis, et carnis
fragilitate: et oratione oravit, ut non plueret super te-
rram; ad convincendam videlicet superbiam regis, et
idolatry gentis duritiam. Ubi vero tempus perierit,
ubi tabe longis inedia cor superbi regis, et gentis idolatry
ad penitentiam inflexum vidit; vna oratione oravit,
et fructus, et aquas, quas neaverat terris revertit. De
Eliam nobis exemplum proponit; ne videlicet nos tra-
strepidaret fragilitas, reputare se non posse dicere
similia tanto prophetae, qui iuxta ignes rapti meruit ad
celos; consulte de eius oratione locutus, ab humilitate
inchoabit dicens. Similis nobis paribilis. Elias carne
infirmus a vidua pariturus: mente infirmus, unius mu-
liercule minus exterritus fuit per dexera. Tanta vi unus
Eliam vna oratione impetravit; quid ergo multi fideles mul-
tis orationibus? Ostensa effusiva orationis, ostendit quod
anti sit meriti pro fratribus orare, et ad conversionem
eos revocare. Qui ergo in superiori parte huius epistole
aliqua nostra malitiam, et otiosam removit locutionem:
utilitatem correctionis erga exantem inimitat, dicens. Si
quis ea vobis exaverit a veritate, et convertit quis
eum: vixit debet quoniam, qui convertit peccatorem
ab errore vie sue, salvabit animam eius de morte, et ope-
rit multitudinem peccatorum. In fine epistole ostendit, quid
loqui debeamus: orare, et prolece quotiens adaveris pul-

samur: peccata confiteamur: pro invicem oremur,
 ut salvemur: pro salute proximorum, non volumus tem-
 porali; sed potius eterna Domino devote precer funda-
 mur. Si enim magnae mercedis est a morte carnem
 exipere omnino meritum, quanto maiore meriti est
 animam a morte liberare, in caelesti patria sine fine
 victuram? Dicatur ergo aperte. Si quis ex vobis exa-
 verit a veritate, et converterit quis eum; vel bene mo-
 nendo; vel tacente lingua exempla bonae actionis orren-
 dendo, salvavit animam eius a morte, et operit multi-
 tudinem peccatorum: ab aspectu interni iudicis super-
 positione vitae melioris abscondit. Quidam codices habent:
 salvavit animam a morte. Et vixit caelestis vobis conqui-
 xit. Studium ergo orationis fratres charissimissimi diligite,
 quod vobis, et proximis vestris exit utile: solatium vi-
 delicet utriusque vitae, praesentis videlicet, et futurae. Assi-
 dua oratio vestra sit levamen infirmorum, et tam in
 vobis, quam in ipsius operiat multitudinem peccato-
 rum. Tam pura, tamquam devota, et ab omni vitio
 seculari remota sit oratio vestra, ut & mente, et corpore
 infirmis obtinere possit salutem: peccatoribus remissio-
 nem, et cunctis fidelibus eternam beatitudinem. Nolo
 tamen, vos lateat dilectissimi, quia quis quis terrenis
 delectationibus; vel actionibus implicatus fuerit, orationi per-
 fecte vacare non poterit. Animus, qui in terrenis
 actibus: sive carnalibus concupiscentijs exotiterit occu-
 patus, minus de spiritualibus intelliget; nec perfecte
 cum Deo loqui in oratione poterit; nec etiam Dei vocem
 in scripturis vobis loquentis aures cordis percipere

qui exantem coram
 sit, per hoc ampli-
 ora gaudia vite

valebit: quia illius oculos pulvis terræ actionis clau-
dit. Qui veraciter, ac devote orat, cum Deo loquitur. Qui
vexo ab strepitu seculari remotus sanctarum scriptu-
rarum libros studiose percurrit, et in eis divinam vo-
luntatem cognoscere cupit, Deus loquitur cum eo. Unde
Hebræi iactant ad verbum Job divine locutura: Ubi ait. se-
mel loquitur Deus hominibus per somnium in visione
nocturna, quando ierunt sopor super homines, & dor-
miunt in lectulo, et id ipsum non repetit. Gregorius.
Semel loquitur Deus: et secundo id ipsum repetit. Hoc
intelligi subtiliter potest: quia Deus pater unigenitum,
et consubstantialem sibi filium genuit. Loqui enim Dei
est, Verbum genuisse. Semel autem loqui, est Verbum
aliud præter unigenitum, non habere. Unde et aperte
subditur. Et secundo id ipsum non repetit: quia vide-
licet hoc ipsum Verbum: id est filium, non nisi un-
cum genuit. Sequitur. Per somnium in visione noctur-
na: quando ierunt sopor super homines, et dormiunt
in lectulo. Quid est, quod per somnium nobis locutio divi-
nitatis innotescit; nisi quod Dei secreta non cognosci-
mus, si in terrenis desideriis vigilamus? In somno
externæ sensus dormiunt, et interiora cernun-
tur. Si ergo interna contemplari volumus, necesse
est, ut ab externis implicatione dormiamus. Vos vi-
delicet Dei, quæri per somnium auditur, quando tran-
quilla mens ab huius sæculi actione quiescit, et in
ipso mentis silentio divina præcepta perveniunt. Cum
enim ab externis actionibus mens sopitur, tunc ple-
nius mandatorum Dei pondus cognoscitur: tunc verba

25
Dei vivatius mens penetret: tunc eius vox aures
cordis clarius auditur, eius que voluntas perfec-
tius cognoscitur, cum ad se admittere curarum
secularum tumultus xeruat. Male autem
homo vigilat, quando cum secularum negotio-
rum exitu involentem inquietat. Anxiam quippe
cordis terrenarum cogitationum turba, dum pene-
trexit, claudit, atque in secretarum mentis, quanto
minus curarum tumultuantium sonus compe-
ditur; tanto amplius vox providentis Iudicis non
auditur. Neque enim homo perfecte sufficit ad utram-
que divinum; sed dum sic interius exaudiri appetit:
et tamen exterius implicatur; unde exterius audi-
tum aperit, inde interius obstruere. Moyses adma-
tur Egypti, quavis vigilabat, et idcirco vocem Domini
in Egypto positus, non audiebat. Sed extinto Egypto, pos-
quam in Desertum fugit, illic dum quadraginta
annis degit, quavis ab inquietis terrenarum deide-
tionum tumultibus obdormivit, atque idcirco divinam
vocem percipere non potuit: quia per superfluum gratiam,
quanto magis ab appetendis exterioribus torpuit; tan-
to verius ad cognoscenda interiora vigilavit. Primum
Israelitici populi turbis prelatum, ut legis precepta per-
cipiat, in monte ducitur, atque, ut interna penetret, ab
externis tumultibus occultatur. Unde et variis viris, qui
exterioribus ministerijs deversare officij necessitate co-
guntur: studiose semper ad cordis secreta referunt,
ibi que cogitationis intimae cacumen accendunt, et legem

quasi in monte percipiunt: dum propositis tumultibus actionum temporalium, in contemplationis eius vertice supernae voluntatis vententiam perexcitantur. Hinc est, quod idem Moyses crebre de rebus dubijs ad tabernaculum redit, ibi que secreto Dominum consulit, et quid certius decernat, agnovit. Preterea quippe turbis: ad tabernaculum redire est, propositis exteriorum tumultibus, secretum mentis intrare. Ubi enim Dominus consulitur: et quod foras publice aperendum est, intus silentiter auditur. Hoc quotidie boni Doctores faciunt, cum se res dubias discernere non possent, cognoscunt: ad secretum mentis, velut ad quoddam tabernaculum, revertuntur. Divina lege perspecta, quasi coram posita circa Dominum consulunt; et quod prius intus taceret auditur, hoc foras postmodum apertè innotescunt. Ut enim exterioribus officiis immergerentur ad secreta cordis recurrere inevitabiliter curant: et si vocem Dei, quasi per somnium audiunt, dum in meditatione mentis a carnalibus sensibus abstrahuntur. Hinc est, quod Sponsa in Cantico Canticorum sponsi vocem, quasi per somnium audierat, quae dicebat: Exo dormio, et cor meum vigilat. Ac si diceret. Deum exteriorer versus ab huius vitae sollicitudinibus copio, vacante mente vivatius interna cognosco: Foras dormio; sed intus cor vigilat, quia dum exteriora, quasi non sentio, interiora solemter apprehendo. Bene exo Heliu ait: quia per somnium loquitur Deus. Atque apte subdidit: in visione nocturna. In nocturna enim visione apparere contemplationi mentis sub quibus

buendam imaginibus solet. In diurna autem luce ceterum
 cernimus, in nocturna vero visione cunctanter
 videmus. Et quia sancti omnes quoadiu in hac vita
 sunt Divinae naturae secreta, quae sub quadam
 imagine conspiciunt; videlicet quia nec dum erant sunt
 ea manifestius contemplantur. Bene Hebraei post
 quam dicit Deum nobis per somnium loqui; subadi-
 dit; in visione nocturna. Nota quippe est vita praesens,
 in qua quoadiu sumus, per hoc, quod interna corrupi-
 vimus, sub incerta imaginatione caligamus. Propheta
 namque ad videndum Deum quadam se praemi cali-
 gine sentiebat, dicens. Anima mea desideravit te in
 nocte. Ac si diceret. In hac obscuritate vitae praeven-
 tivum videre te appeto; sed adhuc infirmitatis nubilo cir-
 cuncorbor. David huius quoque noctis caliginem vi-
 tanus, claritatem vero luminis praestolatur, ait: Mane
 artabo tibi, et videbo te: quoniam non Deus vult
 iniquitatem tuam. Hunc versiculum Beatus Augu-
 stinus exponit: dicens: Mane artabo tibi: hoc est mane
 non exorari; sed artabo tibi perseveranter; et hoc per
 munditiam vitae non iacebo in terrenis, quoniam in eis
 beatitudinem. Per hoc enim, quod ait: artabo, duo notat:
 mentis scilicet directionem ad aeterna, et perseverantiam.
 Et videbo: id est, sciam, quoniam tu es proprie, qui sta-
 bilis manens, dat cuncta moveri; quia Deus es, et ideo
 non es vultus iniquitatem: id est, veram, quod esse
 Deum, et velle iniquitatem, nunquam conveniunt. Nota
 singula verba. Exdicit, quod proprie convenit Deo. Item

curabo tibi. Astat ille Deo, ut p̄veniat, qui p̄venit est;
et hoc mane; non videlicet, ut tenebrarū vitiorum dese-
xit. Vel ita: mane curabo tibi: hoc non mutatur, et
tunc videbo te. Non enim videt Deum, qui terrenis
inhæret; sed qui mane virtutum astat Deo. Beati enim
mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Ideo mane
curabo, ut videam te, quoniam tu ex Deo non volens im-
munditiam. Iniquitas: mendacium: homicidium: dolus
non sunt, quæ transeunte fit mane, ut videatur Deus.
Et reddit hic causam, cur mane curabit, et videbit, quo-
niam non Deus vult iniquitatem: quoniam si vellet,
possit ab iniquis videre sine mane bonorum operum.
Adhuc in nocte minus se se videre conspiciit, qui ad
videndum Deum futurum mane conspiciit. Quia vero,
ut dicimus ab exteriori actione cessare, dormire est.
Bene Helii subdidit: quando inxuit sopor super ho-
mines. Quia autem sancti vixi cum exteriori actioni
deserviunt, intra mentis cubilia conquiescunt, apte sub-
iungit. Et dormiunt in lectulo. Sanctos enim vixi dormire
in lectulo est intra mentis suæ cubile quiescere. Unde scrip-
tum est: exultabunt sancti in gloria: letabuntur in cu-
bilibus suis. Gloria est bonorum actuum frequens lau-
datio. Iusti letabuntur. Ubi? non extra in populari favore;
sed in cubilibus suis: id est in conscientia, ideo que ha-
bent tam bonum Dominum, qui dat peccantibus gratiam,
innoxie vitam eternam. Fatuus vero extra in fabulis
hominum letatur. Sanctis autem hic modus gaudij est,
ut ad illum referant bona, qui dedit. Dicatur ergo, quod

28
semel nobis loquitur Deus per somnium in vivi-
one nocturna, quando iacuit sopor super homines,
et dormiunt in lectulo: quia nimis tunc secreta
divinitatis agnoscimus, cum nos ab huius mundi tumultu-
tuosa concupiscentia intra mentis noctis cubilia seque-
gamur. Quia vix, et iam sepe diximus, animum cordis
tumultu secularium negotiorum claudit, et quies
secreti considerationis illam aperit. Dionum est dilec-
tissimi, ut vivibilia, et caduca respiciamus; spirituali-
bus vero studio summo desiderio inhæreat. Talis
igitur vos in Dei servitio, secundum Beati Apostoli
Jacobi consilium, exhibete: ut avida oratio vestra
apud Deum sit exaudibilis, et inter angustias preveni-
tur temporis valeat multum. Frequentia precum vestra-
rum, tam corporum sit medicina, quam animarum.
Ad imitationem Iesu Christi summi, et veri patris,
mortuos in peccatis servitate instantia pura oratione,
ut de eternis liberatos per vos votivum eos ad societatem
electorum perducere possitis, ipso presentante, qui in tri-
nitate perfecta vivit, et regnat Deus per omnia secula
seculorum. Amen.

Sermo de Prelatis Ecclesiae.

Hispanicum Doctor **Isidorus** Via in omni locutionis genere formatus, ut imperito, docto que secundum qualitatem sermonis existeret aptus ad eruditionem Sacerdotum, inter cetera, sic est locutus. Sicut peccatores, et iniqui ministerium sacerdotale suscipere prohibentur, ita indocti, & imperiti a tali officio retrahuntur. Illi male vivendo suis pravis exemplis vitam bonorum corrumpunt: isti vero per ignorantiam iniquos corrigere nesciunt. Quomodo enim docere poterunt, quod ipsi non didicerunt? Desinat ergo locum docendi suscipere, qui nescit docere. Unusquisque igitur Doctor, et bonae actionis, & bonae praedicationis habere debet studium, quia alterum sine altero inutilem facit, & imperfectum. Oportet ergo Praelatum cum omni instantia dulcedinem, & suavitatem Dei annuntiare subditis, eos que suis ad bene operandum sollicitare exemplis, & frequenter dulcibus admonere verbis, ut recte possit computari in sanctae Ecclesiae membris, sicut sponsus scilicet Christus sub persona sponsae eidem Ecclesiae loquitur in Cantico. Favus distillans labia tua sponsa, mel, & lac sub lingua tua. Praedicatores Ecclesiae bene labia sponsae esse dicuntur, quia per eos populus loquitur, & per eos parvuli quoque ad fidem eruduntur: dum per eos occulta scripturae, quasi cordis latentia manifestantur. In favo autem mel latet, et cera patet. Recte ergo labia sponsae, id est sanctae Ecclesiae favus vocantur, quia dum in carnis fragilitate sapientia magna habetur, quasi mel in cera absconditur. Quando electus quisquis praedicat: quando caelestia gaudia nescientibus revelat, tunc favus distillat; quia quanta dulcedo sapientiae in corde lateat, per oris fragilitatem audientibus manifestat. Unde scriptum est: Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus. Ideo subditur: Mel, et lac sub lingua tua. Nimirum falsi praedicatores mel in lingua portant, quod sub lingua non habent: quia caelestia gaudia aliquando praedicant, tanquam ^{si} veri essent; cum ipsi terrena dona totius desiderijs appetant. Sancta vero mens in lingua mel praetendit, quia sapientiae dulcedinem loquendo alijs ostendit, quoniam veraciter praedicans audientes, tanquam melis dulcedine reficit. Bonus pastor lac sub lingua gerit, quia congruenti sibi doctrina parvulos quosque in Ecclesia nutrit. Sub lingua autem haec omnia sibi ipsi reservat, quia internam dulcedinem assidue secum portat. Dum enim terrena

29
abjicit, dum vitiorum amaritudinem respuit in interioribus
sensibus sapientie dulcedine se pascit, quae robora colligit, ut
ad aeterna gradiens in labore via laevarescere non possit; huius-
modi predicando prudens pastor in cordibus subditorum dul-
cedinem, & suavitatem Dei infundit, eosque exemplis bonae acti-
onis ad caelestia desideranda sustollit. Nimium ille est pru-
dens pastor, qui super gregem sibi commissum solcite vigilat,
quia dum se, et oves ex omni parte prudenter circumspicit,
hostiles insidias declinat. Audiat igitur negligens pastor, quid
sibi, & prudenti pastori Dominus loquitur. Bonus inquit pastor ani-
mam suam pro ovibus ponit, mercenarius autem fugit. Ani-
mam pro ovibus suis ponit, qui periculosum regiminius as-
cendens locum, clauso silentij hostio, gregem claustralium fra-
trum in pace custodit. Animam pro ovibus ponit, qui, solus
inter mundana pericula exteriora negotia procedans, neces-
saria, et utilia fratribus querit. Animam ponit, qui ad sus-
tinenda iurgia rei familiaris solus exit, et inter adulantium,
ac detrahentium linguas medius incedit, pro infirmis labo-
rat, et laborantes pascit, consolatur pusillanimes, et cum su-
perbis increpando contendit. Talis pastor cum Christo, et per
Christum potest dicere: Cognosco meos, & cognoscunt me meae.
Cognoscunt oves pastorem, quem sepe vident presentem, quem
subiectis fratribus familiaritas facit notum: quem beneficia red-
dunt amicum. Cognoscunt fratres prelatum, quia, sive per charita-
tem tolerando, sive per zelum iustitiae castigando, sive exterius
necessaria ministrando se se eis reddit in omnibus utilem, atque be-
nignum. Subiecti prelatum cognoscunt, dum eis sicut pater filijs
necessaria presentis vite preparat, & sicut magister spiritualia pre-
dicat. Oves vero pastor cognoscit, dum subditorum mores, et actus
diligenter attendit. Unde scriptum est. Considera diligenter vultum
peccatoris tui. Vultum peccatoris considerat, qui quidquid singuli sub-
ditorum possint, non ignorat. Vultum peccatoris sui diligenter ins-
picit, qui, qualitates, et actus, ac possibilitates fratrum, quorum
ad se pertinet cura, studiose perquirat. Cui per confessionem cor-
per experimentum, quid possint, per circumventionem nota sunt opera,
per experimentum, quid possint, per effectum, quid vellent ratio
demonstrat. Et vocem inquit meam audiet. Tres sunt pastorem
voces; suavis scilicet, dulcis, et alta. Vox suavis pertinet ad infir-
mum: dulcis ad morientem: alta pertinet ad iracundum, id est ad
inobedientem. Infirmitas est, qui tentatur; qui vero, de misericordia
Dei desperat, moriturus. Surdus est, qui non audit; id est, qui obedi-

contemnit. Quandoque infirmus: id est, qui in tentationibus est positus: audit suavem magistri vocem consolationis: audit, qui pro magnitudine peccatorum de misericordia Dei desperat, vocem obsecrationis: audit suavis; id est invidiosus, altam; id est asperam vocem increpationis. Iterum dicitur: et sequuntur me meae. Oves pastorem sequuntur. Quem pastorem sequuntur oves? bonum, sive malum. Quo sequuntur illum? Quocumque ipse procedit. Si bonus est pastor, oves sequuntur illum ad vitam; si autem malus est, sequuntur eum ad mortem. Si autem Cecus cecum sequatur, ambo in foveam cadunt. Quomodo bonus pastor vadit ante oves? vita videlicet, et doctrina. Quando bene vivit, et recte docet ecclesiasticus Doctor, tunc fit unus ovile, et unus pastor. Pastor unus debet esse in se, et unus cum grege, ut, quod docet verbis, impleat operibus bonis. Unus debet esse, ut per iracundiam non mutetur a mansuetudine; non elevetur prosperitate, nec frangatur adversitate, sed idem permaneat patientia perseverante. Ille ergo veraciter tenet, et amat unitatem fraternitatis, qui gaudet de veritate charitatis imitando exemplum boni pastoris, qui venit, non ministrari; sed ministrare, et dare animam suam redemptionem pro multis. Nimirum ipse est idoneus pastor, et secundum Deum gregem gubernat, qui ad hoc tantum laborat, ut plures secum ad Deum verbo, et exemplo trahat. Quem non delectat honor prelationis, sed honor charitatis: non potestas, servitus imperata alijs, non suscepta ab alijs, iuxta quod ait Paulus. Cum essem liber ex omnibus, omnium me servum feci. Tenet etiam pastor cum grege unitatem, quando non dividitur ab eo per habitum pretiosiorum; vel per cibum deliciarum: dum fit unus cum infirmis per compassionem; et cum delicatis per dispensationem. Taliter ergo oportet prelatum vivere, ut recte cum Apostolo possit dicere. Omnibus omnia factus factus sum, ut omnes lucrifacerem.

Pastor autem negligens fugit, et a grege recedit. Sunt enim quidam Prelati, qui bona, que alijs precipiunt, facere contemunt. Cum enim honora gravia, et importabilia subiectis imponunt; et ea discomovere nolunt: quod alijs precipiunt, portare despiciunt. Fugiant: dum a divinis officijs se subtrahunt, et cum fratribus pondus Ordinis ferre contemunt. Fugiant: qui per alienas domos vagantes discutiunt, feliciores se existimantes, dum tardius ad Claustra redeunt. Fugiant: qui ideo a Claustris longius recedunt, ut licentius ociosis fabulis insistant, et abundantius stomachum cibis repleant, ac secarius

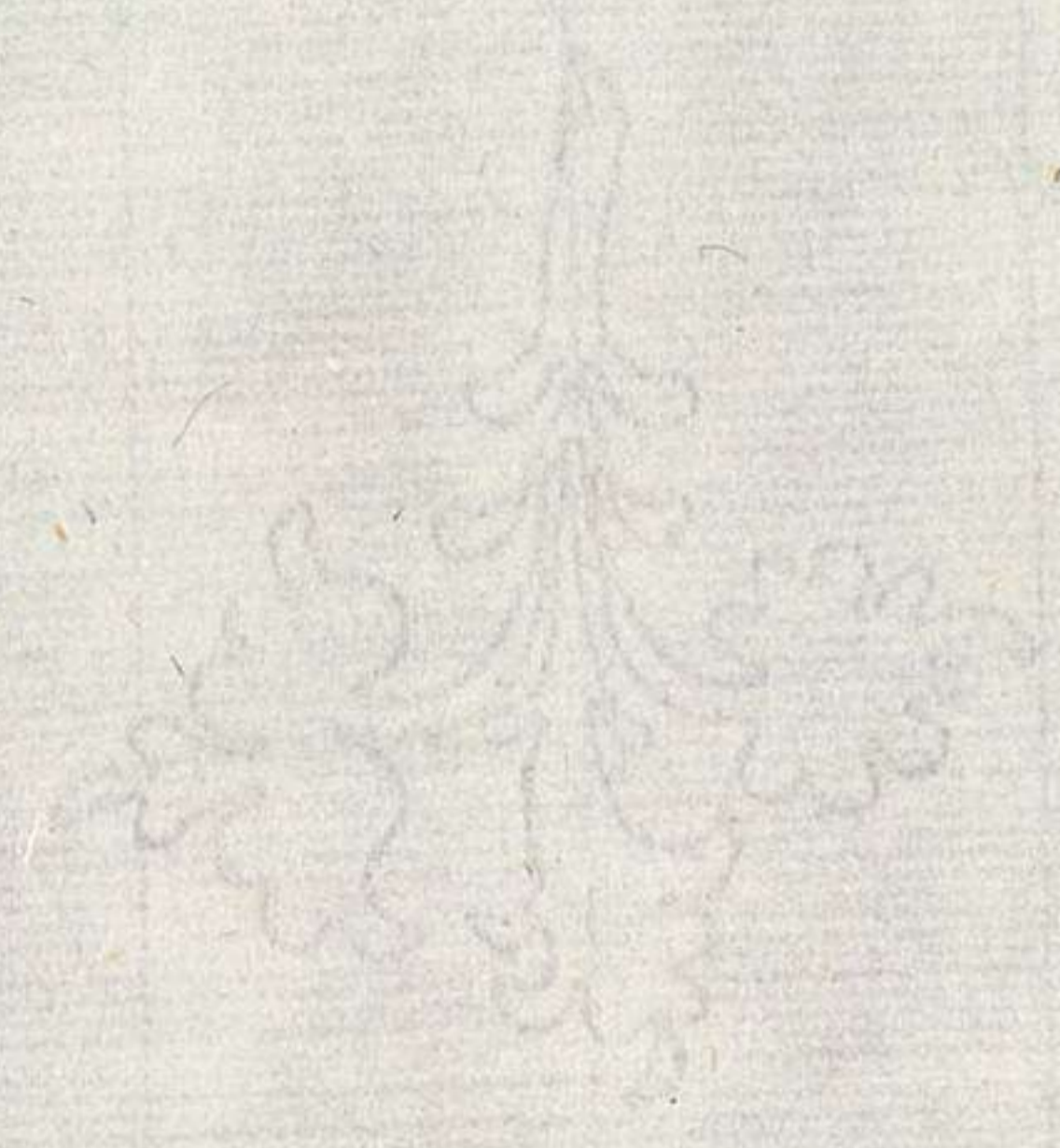
dormiant, quam in Claustris solebant. Fugiant: qui non ea, que fratribus sunt communia; scilicet, que sunt propria queunt. Fugiant: qui licet presentes sint, tamen, cum negligentius viderint, se sub silentio abscondunt. Fugiant: qui remoti a Coenaculo sub ocio vivunt: qui a communi fratrum consilio recedunt: qui male vivunt, et reprehendi noverunt. Unde Beatus Gregorius. Libet inquit, ut dum licentes etiam illicita faciunt, nemo eis subditorum contradicat. Est in eodem. Cunctis se existimat prelatum amplius sapere, quibus se videt amplius posse: hoc amant, scilicet videri sapientes, et esse potentes: hec fuit causa Angelice, et humane ruine. Ponam, inquit Angelus, sedem meam ad Aquilonem, et exo similis Altissimo. Et homini per serpentem dixit: exitis sicut Dij. Timeat ergo ruinam Prelatus, quam meruit Homo, et Angelus. Angelus enim, quia voluit esse potentior, cecidit; et Homo, quia voluit esse sapientior, desipuit. Sunt preterea quidam Prelati, qui bene vivunt, et subiectos sibi male vivere permittunt. Quidam etiam male vivunt, et subiectos sibi bene vivere compellunt. Sunt et alij, qui male vivunt, et subiectos male vivere volunt. Illi ergo, qui bene vivunt, et subiectos male vivere permittunt: exemplo bone actionis precedunt; sed cum eos corrigendo non increpant, etiam cum errantibus delinquant. Licet enim ipsi bene vivant, necessarium tamen est, ut de grege sibi commisso Dno. rationem reddant: hij tales, cui suscipiunt curam gregis, et sustinere nolunt pondus laboris? Aut, si gregem regere nesciunt, quare regendi curam suscipiunt? Vel sciunt, et per negligentiam peccare subiectos permittunt: cum soli bene vivere possent, cui eternam mortem incurant, dum aliorum vitam, in periculum animarum suarum convertunt? Tales Prelati filios Heli sacerdotis nutriunt, qui cum Mulieribus, que observabant ad hostium tabernaculi, dormiunt; qui venientes in Sylo sacrificare non permittunt, sed antequam incendata ad eum, carnem caudam rapiunt. Quasi filij Heli sunt, qui sub Prelatis bene viventibus discolute, et negligentiter vivunt; qui cum Mulieribus dormiunt, qui vel hoc realiter agunt, vel cum desiderijs carnis se coniungunt. Illos etiam, qui veniunt in Sylo, ne sacrificent impediunt, cum noviter conversos verbis, et exemplis ab exercitio bone operationis advertunt. Accendi non permittunt adipem, quia extincto charitatis igne, non infundunt bone actioni cordis dulcedinem. Non carnem coctam; sed caudam queunt; quia tribulationis ignem fugientes, paupertati, et labori se subtrahunt, nec pro Dno. adversa pati volunt. In camino etenim tribulationis, et paupertatis decoqui volent vitia carnis. Carnem caudam idcirco desiderant, ut quando, et quomodo, et quantum, et qualem velint, sibi coquant. Tales sunt quidam, qui morantur in Claustris, quasi in Sylo, qui nihil aliud faciunt, nisi quod, et quomodo, et quando, et quantum vo-

lunt. Quasi in Sylo subiecti commorantur, qui plus voluntates
proprias implere festinant, quam ea, quae sibi à bonis Praelatis
imperantur. Hij tales non imitantur Samuelem, qui prius unxit
reges in Regno Iudeorum; sed imitantur Ophni, et Finees, quorum
peccato circa Dñi. translata est ab allophilis in terram Philistinorum.
Illi vero, qui male vivunt, & subiectos bene vivere cogunt,
exantes quidem à malo revocant; sed fortes, id est in Dei
servitio studiosos occidunt. Perversos à sua nequitia corrigunt
verbis; sed religiose viventes occidunt pravis exemplis. Reli-
giosi videri appetunt, quia Religiosos sub se habent; sed religio-
se vivere contemunt. Gloriantur de subditorum bonis operibus,
non de suis actibus. Quae operari nolunt, alijs imperant; operan-
tia ipsi, quod alijs operari licitum non esse putant. Subiectos
ad bene operandum cogunt, et ipsi à nemine cogi volunt. Tene-
at igitur Pastor cum grege unitatem, ut cum eo pervenire possit
ad Celestis Regni hereditatem. Non dividatur ab eo per precio-
sorem habitum; nec per delicatorem cibum; nec per innanis
gloriae appetitum. Circa gregem sibi commissum sollicitus existat:
bonus, ut in melius proficiant dulciter admoneat: malos ne in deterio-
rus eant solcite corrigat: infimos frequenter visitare studeat: dui-
tes blande, et leniter consolari, non xeruat. Praeterea Claustrum assi-
due intuet: piros ad bene operandum sollicitet: negligentes increpet,
atque omnibus in commune gaudia paridisi, et penas inferni sine
intermissione denunciet. Ante omnia vero, bona, quae alijs praedicat,
ipse prius implere non negligat: pondus Ordinis cum ceteris fratribus
libenter sustineat, eis quae tam in spiritualibus, quam in temporalibus,
sicut pater filijs bona provideat, pro eis rationem se esse reditu-
rum deo solcite sciat. Verum super haec omnia pro eis preces Domino
semper fundat, quatenus de grege sibi commisso nullus pereat, nec
lupus rapax aliquem à via veritatis exantem inveniat, quem aufe-
rat; sed ut cum eisdem ovibus Christo duce ad pascua semper vien-
tia summopere pervenire studeat. Prestante eodem Dño. nño. Jesu-Christo,
qui cum Patre, & Spiritu Sancto in trinitate perfecta vivit, et regnat Deus
per omnia secula seculorum. Amen.

R (Ms)

205